

MISSZIÓI LAPOK.

(KÜLMISSZIÓ.)

Evangélikus bel- és külmisziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kíhez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Megtalálám azt, kit az én lelkem szeret; megragadám ötöt, hogy el ne bocsátanám. Énekek éneke 3, 4.

Aminő szomorúság támad szívünkben, ha valamit elveszítettünk, ép oly nagy szívünk öröme, ha valamit találunk. Ha visszagondolunk életünk elmúlt napjaira, úgy eszünkbe jut mind az a sok jó, amit Isten találnunk engedett: az élet, egészség, hivatal, vagyon, családi boldogság öröme. Ezek mind szép és értékes javak, de egyik sem a »legfőbb jó« közülök, mert mind mulandó, a nyomorúság idejében egyik sem segíthet rajtunk s a bűntudattól marcangolt léleknek egyik sem nyújt békességet. Az igaz boldogság attól függ, megtaláltuk-e Jézust?! Csak ha bölcs Salamonnal vallhatod: »Megtalálám azt, kit az én lelkem szeret«, csak akkor vagy Isten igaz gyermeke, boldogságod csak akkor valódi, örömed csak akkor tiszta. Megtaláltad-e? S ha »igen«, úgy gondolj vissza azon időre, mikor megtaláltad. Megtérésed ideje, mikor öntudatosan szakítottál a bűnnel, a hitelenséggel, a kételkedés ördögével, nem volt-e legboldogabb ideje életednek? Tavasz, melyben rügyezni, virágozni kezdett hited fája, lelökve magáról a multból maradt utolsó bűnök száraz levelét is. Egy jobb, igaz élet kezdete: A régiék elmúltak, ime mindenek megújultak! Vagy talán még nem találtad meg az Urat? Nos, akkor kincsesládád s az eget ostromoló bölcsességed dacára koldússzegény, nyomorult ember vagy. Bűnféreg, e világ szolgája, szenvedélyeid rabja. De Ő azért nincsen távol tőled, keres, megakar menteni. Előtted áll bűnbocsátó irgalmával s türellemmel vár reád: hátha mégis megtérsz. Siess és mentsd meg lelkedet! Ne nyugodj, míg meg nem leled s fel nem kiálthatsz: »Megtaláltam azt,

kit az én lelkem szeret. Akkor nyugodalmat találsz a te lelkednek. Csak ne feledd el, hogy amit lelünk, azt ismét el is veszíthetjük. Ha tehát azt akarod, hogy boldogságod tartós, örök legyen, ragadd meg és ne bocsásd el soha az Urat, kit lelked szeret. Ragadd meg hited erős kezével, kösd magadhoz a szeretet kötelékével és építsd reá mint kősziklára hizodalmat. S meglásd, hogy az Ur megáld s minden te munkádban, küzdölmedben, fájdalmedban megszégít!

Fel a szent munkára!

Közös szent munkára akarom a „Missziói Lapok“ révén toborozni és összegyűjteni egyházunk hívő lelkészeit, tanférfiait és tagjait. Elég volt már a sok theóriából, hipotézisből és a sok mindenféle „izmusz“-ból (melyek közül egyházi téren a racionalizmusz, az unitarizmusz és az unionizmusz a legveszedelmesebbek); — látjuk hová jutott általuk szegény egyházunk. Ezer sebből vérzik, mint amaz „ember“ aki Jerusálem és Jerikó között tolvajokra találkozék, kik megfosztván és megsebesítván elmenének, azt holtelevenen ott hagyván. Ne legyünk oly kemény szívűek mint az a pap és az a levita, akik bár látták, mégis elkerülték s fetrengeni hagyták szegényt nyomoruságában, hanem induljunk könyörületességre mint amaz irgalmas samaritanus, kötözzük be sebeit olajt és bort öntvén azokba s viseljük gondját mig-nem meggyógyul.

Lehetne-e lelkész, lehetne-e az egyház vezetésébe befolyó felügyelő, tanár, tanító vagy bármily rangú és rendű egyháztagnak oly kishitű, ki kétségbe vonná az egyház megmentésének lehetőségét? Vagy aki azt mondaná: Végezzék a mentés munkáját *mások!* Hogyan állhatna meg az ilyen, letett hivatalbéli esküje alapján, saját lelkiösmérete, — hát még egykor a mindentudó Isten ítélőszéke előtt?! . . .

Ne habozzék azért senki, hanem lássunk végre egyesült erővel a szent munkához!

Első és legszentebb teendők, hogy az egyházi hittudatot és önzertetet ismét felébredszük és fejlesszük egyházunk összességében és minden egyes hívünkben. Valóban elszomorító, ha látjuk, mint igyekeznek ezt sokan inkább kiölni és elpusztítani, mintsem hogy ápolnák és fejlesztenék. Mintha bizony szégyelnünk kellene, hogy evangélikusok, hogy lutheránusok vagyunk. Ami legfőbb dicsőségünk, attól restelkedünk? Mit ér az olyan hadsereg, mely nem bizik a saját erejében s restelli a saját multját? Méltó-e valakinek a tiszteletére, számíthat-e győzelemre? Már pedig ilyen eleve vert sereghez hasonlít hazai egyházunk ma, mikor ugyszólván semmit sem mer önerejéből kezdeményezni s mindég csak a mások szekerét tolja s még örül ha elveszik és megtűrik — a kasban.

Pedig hát a mi hitvallásunk tartalmazza a tiszta keresztény tant; a mi egyházunk az igaz keresztény egyház! Hiszen, Isten igéjét mi hirdetjük tisztán és hamisítás nélkül s a szentségeket mi kezeljük úgy, amint Krisztus Urunk szerezte. Ezt a tiszta, üdvözítő hitet s a belőle folyó férfias hittudatot hanyagoltuk el, ezt az egyházunk kertjébe maga az Ur által ültetett mennyei virágot engedték elsenyvedni, — azért nincs ma erőnk, azért nem vonzzunk másokat magunkhoz, hanem saját fiaink és leányaink hagynak el, adnak reverzálist s térnek azokhoz, kik halványabb és tisztátalanabb hitvallásuk dacára is önérzetesebbek és öntudatosabbak, mint mi.

Tekintsünk csak másfelé! Mily virágzó egyházi élet hatja át például a poroszországi kis lutheránus egyházat, mely minden kísértés dacára hű maradt az apák hitvallásához, vagy mily virágzásnak örvendenek az északamerikai lutheránus zsinatok, ott a szekták hazájában, mivel erős bennük a hittudat, a hitismeret, a hitvalláshűség s épen azért az egyházi önérzet és becsület. Ezt óhajtom a „Missziói Lapok“ révén nálunk is újból fejleszteni, — az „alvó pimaszt“, mint Prohaszka jelenleg már székesfehérvári r. k. püspök, akkor még csak egyszerű theol. tanár az utolsó katolikus nagygyűlésen mondta, — az „alvó egyházi önérzetet“ mondóm én, felkölteni. Fel azért a szent munkára, hazai lutherániánk pozitív alapon álló, hitvalláshű theologusai. Irjatok és közöljétek a „Missziói Lapok“-ban a hitvalláshűséget fokozó, az élet kenyeréhez vezető, az örök élet útját megmutató cikkeket.

Ha így az egyház lelkét meggyógyítjuk, akkor a szintén beteg test is gyógyulásnak, fejlődésnek indul. Mert hogy a lelkünk beteg s a hitünk kiháló félben van, azért vagyunk oly terméketlenek egyháztársadalmi téren. Mintha hallanám a megjegyzést: A hivek nyögnek az egyházi kötelező járulékok terhe alatt, hogyan kívánhatunk tőlük még a bel- és külmisszió előmozdítására külön adományokat? Ezt mondva csak önmagunkat ámitjuk s tétlenségünket palástoljuk. Mit tevének az első keresztények? Az apostol szerint: „Valakik mezőket vagy házakat birnak vala, eladván azokat, az eladott marhának árát előhozák vala és leteszik vala az Apostoloknak lábaiknál, és elosztják vala azt mindennek, a mint kinök-kinek szükség vala“ (Apost. csel. 4, 34—35). Mit tevének evangélikus őseink? „Vesszen bár életünk, kincs, nők gyermekünk, hagyján! hadd vigyék!“ volt Lutherrel jelszavuk. S mit teszünk mi? Nem gondolok a szegényekre, kiktől nem sokat várhatunk, bár még most is a szegény özvegyek között találjuk azokat, akik aránylag legtöbbet és legszívesebben áldoznak Isten országaért, — de mit szólunk a gazdagokról? Hiszen zsinati törvényeink kimondják, hogy „25 forintot meghaladó évi személyes járandóság fizetésére egy egyházközségi tag sem kötelezhető“ (253. §.), a dúsgazdag külbirtokosok kedvéért pedig „az egynegyed részben alapúl vett állami adóra eső egyházi járandóság 50 forintnál, a fele részben alapúl vett állami adóra eső egyházi járandóság 100 frtnál nagyobb nem

lehet" (256. §). Ily körülmények között az önkéntes adózásnak virágozni kellene nálunk s mégis mit látunk? Nézzük csak meg a gyámintézet gyűjtőiveit. Ha valaki 10—20 koronát áldoz, az már nagy dolog; de vannak egész nagy gyülekezeteink is, amelyek nem áldoznak semmit! Jól van ez így? Nos, a hit mellett az áldozatkészséget is ébresztenünk kell, mert „akinek sokat adtak, sokat kívánnak elő tőle“ (Luk. 12, 48). Fel azért a szent munkára! Buzdítsuk, lelkesítsük hiveinket s gyülekezeteinket az egyház és intézményeiért való áldozatkészségre, — csak ne feledjük el, hogy az adakozásnál legjobban hat a *jó példa*.

De mire adakozunk? A régi időben s még ma is leginkább ösztöndíj alapítványokra adakoztak hiveink. Ez nagyon szép, csakhogy ma már olyik iskolánknál több lesz az ösztöndíj mint az evangélikus tanulók száma. Azért most az alapítványokat és adományokat más mederbe kell terelnünk. A mai társadalmi viszonyok mellett, mikor oly nagy és éles az ellentét a gazdag és szegény között, mikor az osztályharcban a gyűlölet ördöge hat át és keserít el oly sok szívet, az egyháznak kell a *szeretet* jegyében az összekötő kapcsot képeznie. Meg vagyok győződve, hogy egyházunkban azért oly minimális ma az önkéntes adakozás, mivel nincsenek ezen célt szolgáló szeretetintézményeink, amelyekre sokan szívesen áldoznának. Néhány éve hangoztatom a hittérítés pártolásának kötelességét s azóta egyszerű s előkelő körökből oly megható sorok kíséretében kaptam már adományokat e szent célra, hogy gyakran térdre borúlva hálát adtam az Urnak, hogy az ügy pusztá megismerése ily hatást gyakorolt olyanokra, kiknek előbb fogalmuk sem volt a dologról. S így lesz ez még inkább a belmisszió különféle ágaival szemben is. Fel azért a szent munkára! Létesítsünk evangélikus árvaházakat, menedékházakat, kórházakat, fejlesszük a diakonissza intézményt, terjesszük ki figyelmünket a vándorlegények, izákosok, bukott leányok, fegyencek, munkanélküliek, szegények megmentésére s gondozására s meglátjuk, hogy minél több alkalmat adunk hiveinknek, annál nagyobb lesz áldozatkészségük; — mert az egyik erre, a másik arra ad szívesebben.

Igen ám, — de hát akkor miért nem fejlődnek jobban már meglévő szeretet-intézményeink? Megmondom. Minden egyházi intézménynél az azt átható szellem és lélek a fődolog s épen ez beteg nálunk. Ezt a szellemet és lelket pedig az illető intézményt vezető egyének vannak hivatva a vezetésük alatt álló intézményekbe, hogy úgy mondjam, belé lehelni. A következő számokban ismertetni kezdem a külföldön virágzó belmissziói munka nevezetesebb megteremtőit s intézményeit, hogy kimutassam, mennyire a hit gyümölcsei s az imádság szárnyain nőttek, fejlődtek s emelkedtek azok: a pozitív hit apológiái, a mai hitszegény korban. S nálunk? Ha van egy-egy árvaházunk vagy más intézetünk, azt hisszük, hogy megtettünk mindent, ha a gyermekeket felvesszük, ruházzuk, etetjük, iskoláztatjuk, kiszámítjuk hogy hány koronába kerül évenként egynek az el-

tartása s legfeljebb még egy „felhívást“ röpitünk szét, vagy egy táncmulatságot rendezünk az illető intézet érdekében s javára. S miért van ez így? Mert nincsenek megfelelően képzett belmissziói munkásaink. Külföldön diakonusok s diakonisszák s a legkiválóbb lelkeszek állanak a belmissziói munka élén s szolgálatában s a Lipcsei Misszió nagynevű igazgatójának dr. Graulnak azon elvét, hogy „a hazai egyház virága nem túlságosan jó a missziói szolgálatra, sőt inkább a legénység legjavából kell az utászokat kiválogatni“, a belmisszióra is alkalmazzák. Pozsonyi diakonissza-anyaként, hála Istennek, most már nálunk is szolgáltatt megfelelő női munkásokat, de arra kell törekednünk, hogy férfimunkásokat is csak egyelőre persze a külföldön nyert, szakszerű kiképzés után alkalmazzunk a belmissziói szolgálatra, gyülekezeteink pedig a rátermettségükről már bizonyosságot tett lelkészeket nyerjék meg ilynemű intézményeik vezetésére.

Nagy nehézséget gördít nálunk a közös, vállvetett egyházi munkásság elé a nemzetiségi különbség; — de ez *akadály* nem lehet Ha az anyanyelv jogát mint Isten adományát kölcsönösen tiszteletben tartjuk s amellet egyek vagyunk a közös haza szeretetében, hol mindnyájunk bölcsője ringott s hol mindnyájunknak élnünk hallnunk kell: akkor a közös hitvallás alapján s a közös hitvalláshoz ragaszkodó hűséggel egyesült erővel építhetjük Istennek országát s buzgólkodhatunk az egyház megmentésére s erősítésére szükséges szeretet-intézmények létrehozásán és fejlesztésén. A „Missziói Lapok“ az egymás megértésére, az egymáshoz való közeledésre s az egymás megbecsülésére is tért akarnak nyitni, *a hitvallás alapján s a szeretet jegyében.*

Küszöbön áll a tavasz s langyos fuvalmára nemsokára új viránykél a most még fagyos mezőn s hangos madárdal tölti be a most még csendes berkeket. Vajha a tavasszal, a most kezdődő bőjti időszak csendjével s buzgó imádságteljes munkájával új kikelet köszöntene be szentegyházunkban is és a Szent Lélek fuallata új életre keltene közöttünk mind a sok holt csontokat. Hogy az egyház ne legyen többé „megszáradt tetem“, melyre zúgolódva fizetik a hivek a kivetett „adót“, — de kiapadhatatlan áldás kútforrása, melynek minden egyes egyháztág érezze boldogító melegét.

Ezen új tavasz s a belőle fakadó új élet előmozdítására akarnak a „Missziói Lapok“ ezen most részletesebben kifejtett elvek alapján és irányban, hazai ágost. h. evang. egyházunk körén belül közreműködni. Aki ezt a munkát szükségesnek tartja, az csatlakozzék hozzánk. Nem szükséges ehez egyelőre, csak egy kicsi de lelkes és buzgó csapat, mely Dávid jelszavára indul: „Én a Seregek Urának és az Izráel népe Istenének nevével megyek te reád . . . és tudja meg mind az egybegyűlt sokaság, hogy nem fegyver és dárda által tart meg az Úr; mert az Uré a had, és titeket ád a mi kezünkbe!“ (I. Sám. 17, 45 és 47).

Fel tehát egyesült erővel a szent munkára! Előre!

Ágfalva.

Scholtz Ödön.

Megerősödött kereszténység.

Ha a teljes, határozott bizodalom a jó fa gyökerének tekinthető, akkor a hitbeli tudomány nem egyéb, mint a gyökérből növő *fatörzs* és ennek szétágazása.

2.

A hitismeret, a tételes dogma, az egységes és szétágazó rendszer valóban több tekintetben hasonlít a fatörzshöz.

A rövidlátó ember mindig hajlandó lesz kérdezni, hogy mi szükség van a törzsre? Csak a gyümölcs kell. A törzset és ágakat nem lehet élvezni, csak a gyümölcsöt. Így a hívők nagy sokasága be nem látja a *hitismeret* jelentőségét. A szekták és némely „theologusok” pedig abban az igyekezetben találkoznak, hogy a dogmát ellentétbe hozzák a hittel s bele nem fáradnak a dogma fölösleges sőt káros voltát hangoztatni. A dogma nekik meg nem emészthető étel, akár csak a száraz fa. A hittudomány terméketlen, meddő tudomány, csak a lélekben van élet és „eleven kereszténység.”

Péter apostol lényegesnek tartja a hitismeretet.

A bizodalom csak úgy erős és szilárd, ha a hívő tudja, hogy ki az, akiben bizik. Pusztá névben, ismeretlen személyben nem lehet bizni. Istent, Jézust hangoztatni, nem elégséges hitnek ébresztésére, sőt Jézus csodatettei sem képesek magukban hitet ébresztetni (Ján. 2, 23. és 24.).

Jézus azért két dolgot hirdet Nikodémusnak (Ján. 3, 13–15) bizonyosságot adván Magáról, hogy *ki Ő és miért* jött e földre. *Jézus személye és megváltói műve képezi tehát a hitismeret tárgyát.* Azért kezdődik így a második hitágazat: hiszem, hogy Jézus valóságos Isten és valóságos ember, aki engem halálával és vérével megváltott a kárhózatból.

Aki ezen hitismeretnek nem tud engedelmes lenni, vagy éppen azzal ellenkezésbe jő, az tévelygő és tévesztő, aki nem építeni, hanem csak rontani tudja a keresztény hitet (1. Ján. 4, 1–2., Gal. 1, 8).

A hitismeret törzse fő- és mellékágakat hajt, a melyek folytonosan nőnek. Az egyes keresztény az egyházzal együtt a három hitágazat alapján folyton növekvő hitismeretben áll. A hitismeret növekedését ellenezni annyi, mint a hit egészséges növekedését akadályozni, illetőleg a hitet összetévesztetni az érzelemmel és vallásos érzelmességgel.

A hitismeret növekedése a Szentléleknek, az Igazság Lelkének hatása. Aki ellensége a hitismeretnek, az ellenkezik az Igazság lelkével és tért enged a „másik” léleknek, aki ott *Marburgban* vallásos érzelemben bővelkedvén, semmi áron nem akart engedelmeskedni az igazságnak.

Ez a hitismeretnek nagy jelentősége: hogy nyilvánosságra hozza, kiben milyen hit lakik, mert hinni, hisznek a daemonok is (Jak. 2, 19).

Akinek hite a Szentlélek plántája, az engedelmes lesz az Igazság Lelkének. A hitismeretnek koronája a *hitvallás* (Róm. 10, 10).

A hitet kétségkívül vallani kell: aki Jézust megtagadja a világ előtt, azt Ő is meg fogja tagadni Isten előtt. De Jézust vallani nem annyit tesz, mint a Jézus, Jézus, Evangélium, Evangélium szókat hangoztatni, hanem *az igazságot vallani* az Igazság Lelkének engedelmes-ségéből! Azért igazi hitvallás Luther kis kátéja: a keresztény igazság hat főrésze, az **igazság magva**, amint *Ranke* Lipót nevezi, boldognak mondván azt, aki egy Luther, Bengel példáját követve, lelkét azzal táplálja és annál szilárdan megmarad.

Aki tehát igyekszik a hitbeli erényben előteremteni a tudományt, az táplálja lelkét az igazság magvával és vallja is hitét, Luthernek és az egyháznak hitét, naponként elmélyedvén abba, hogy szilárdan megállhasson a hitetlenség és áltudomány, a mindennemű álhit és szektahad ellenében.

A megerősödő hitnek első foka a teljes határozott bizalom és hűség, második foka az igazsággal való állandó táplálkozás és hitvallásbeli szilárdság. Ha e két fokon az erő mintegy rejtve marad a világ előtt, már a harmadik fokon láthatóvá lesz.

3.

A hitismeretben ugyanis fel kell mutatni *mértékletességet*, vagyis állhatatosságot a világ csábitása ellen.

A világban van szemeknek bujálkodása, testi kívánság és kevélység. E világi öröm és hiúság csalogatja a szívet és táplálékkul kínálkozik az Igazság helyett. A világ fejedelme Krisztussal versenyezve igyekszik elfoglalni az emberi szívet. A láthatatlan birodalom és a látható boldogság, az égi kincs és a földi dicsőség, a legfőbb jó és a javaknak sokasága mérkőznek egymással, hogy melyik bír nagyobb vonzerővel.

Mindakettőt egyszerre birni és élvezni nem lehet. A világnak barátsága Istennek gyűlölete. Aki Krisztust keresi, kénytelen lemondani e világról. A *teljes* lemondás épp oly szükséges, mint a fának a *hőrs-hőrül teljesen ép kérge*.

A kéreg őrzi a nedvet, a kéreg lehámozása veszélyezteti a fa életét. Amint a kéreg a fának, úgy a mértékletesség a hívőnek gyakran rideg látszatot ad. De hadd legyen rideg, csak *éljen* és hozzon jó gyümölcsöt!

A mai kereszténység nagy többsége nem úgy gondolkozik. A rideg kérget nem szereti, Barátságban kell élni a világgal. Ez nemcsak kellemes és jó, hanem szükséges. Hát szükséges-e a fának kéréget meg-roncsolni? Kinek szükséges ez, a fának? Vagy talán a világnak szüksége van arra, hogy a kárhozat útjában megerősítették és ne zavartassék bűnös életében?

Ahány világias keresztényt látsz: mindmegannyi fa kéreg nélkül, avagy roncsolt kéreggel. Az elvilágiasodott kereszténység ellen nagy

reakció támadt. Nagy jelszó lett a *mértékletesség*. Az egyik szélsőség kihívta a másikat. Aki még iszik, játszik vagy dohányzik, az nem keresztény. A methodizmusz a külsőt nézi, és külsejéről akarja megismerni az igaz hívőket.

Mi azt tartjuk, hogy a kéregnek csak az a jelentősége, hogy őrizze a fa életét. Ahol nincs hitélet, ott a mértékletesség holt cselekedet. Továbbá azt is látjuk, hogy nincs élő fa, amely minden erejét és büszkeségét a kéregbe helyezné. A hívő csak azt kerüli, ami *bűn* Isten Igéje és világos akarata szerint. Egyebekben érintkezik az emberekkel, élvezi a teremtett dolgot úgy, ahogy hálaadással teheti és imájában meg nem akadályoztatik.

A mértékletesség igazi jelentőségét felismerni napjainkban egyházunkra nézve életkérdés.

Mi tanítjuk gyermekeinket imádkozni, bizalmukat Istenre vetni, tanítjuk az igazság hat főrészét többé kevésbé gondosan, — a zsenge fácskák nőnek — de a konfirmáció után ki gondozza őket? Ki vigyáz arra, hogy a gyengéd kérget rossz társaság meg ne roncsolja, avagy egészen le ne hámozza? Melyik kertész gondozná úgy faiskoláját, mint mi a megkonfirmált ifjúságot?

S ha így gondozná és mégis gyümölcsöt várna, nem volna-e bolond? Lám e világ fiai eszesebbek a világosság fiainál az ő nemük szerint.

A mi honi egyházunk nemcsak teljesjogu hiveknek tartja a roncsolt kergű fákat, hanem még felhívja az egyház kormányzására. Az évi járulék lefizetése mindenre képesít.

Pedig az egyházban nem a pénz „használ”, hanem a hit, amely szeretet által tevékeny: a hit, amely felmutat erényt, tudományt, *mértékletességet* . . . atyafiui és felebaráti *szeretetet*. Hogy ezen apostoli olvtól eltértünk, ez s nem a nyomasztó szegénység bénította meg egyházunk életerejét.

(Folyt. következik.)

H. K.

Mire törekedjék a misszió?

Egyesek vagy egész népek megtérítésére?

Irta: dr. Schwartz Károly.

II.

Már ezen történeti áttekintésből is kitűnik, hogy manapság *Graul* felfogása az uralkodó, miszerint az egyesek megtérítése idővel egész népek megtérítéséhez vezet. Hogy ha ezen felfogást a Szentírásból első sorban a *μαθητευσαι πάντα τὰ ἔθνη*-vel (tanítsatok minden népeket) akarják igazolni, — mint *Grundemann* teszi, úgy igaza van *Zahnnak* azon

ellenvetéssel, hogy nem szabad fontos eszméket egy kifejezésre alapítani, különösen ha az bizonyító erővel úgy sem bír, mint itt, hol az ἔθνη (népek) szó alatt nem néprajzi értelemben „nemzetek”, hanem vallásos értelemben „pogányok” értendők. Pál apostol szava a pogányok teljességének belépéséről (Róm. 11, 25 átdolgozott fordítása) pedig azért nem győzi meg a népchristianisatió ellenzőit, mert ők a teljesség (πλήρωμα) alatt csak azokat értik, akiket Isten kiválasztott*), hogy elébe kerüljenek Izrael népének. Hathatósabb szentirási alapot nyújtanak Graul felfogása mellett a példázatok, különösen Máté 13. fejezetének példázatai, a melyekben Jézus tanítványainak a „mennyek országának titkait” (μυστήρια τῆς βασιλείας) magyarázza. *Magvető* emberhez hasonlítja az Ur a mennyek országát, melynek szántóföldje a *világ*, nem pedig olyan emberhez, ki csak egyes növényeket ültet kertjébe. Tengerbe vetett *gyalomhoz*, nem egy *horoghoz* a *tóban*. A szántóföldön a konkoly a gabona között terem s mindkettőt együtt kell növekedni hagyni az aratásig. Ezen példázatok kivétel nélkül határozottan ellene szólnak a csupa igazán megtértekből álló kiválasztott gyülekezetnek. A mustármag, melyből nagy fa növekedik, annyira hogy az égimadarak reá szállnak és fészket raknak az ágain, azt mutatja, hogy az Ur előtt nem lebegett minden időkre tanítványainak kis serege, hanem, hogy inkább oly időt jósol, a mikor az alázatosak birják e földet s az egész világ megtelt az Ur ismeretétől.

Nem szükséges, hogy idézzük mindazon szentirási helyeket, a melyekben az apostolok a kereszténység univerzalizmusát hangsúlyozzák p. o.: Isten nem akarja, hogy némelyek elveszenek; most minden embereknek mindenütt hirdeti, hogy megtérjenek; Isten azt akarja, hogy minden ember megtartassék. A népchristianisatió ellenzői ezzel szemben a Szentírás azon helyeire utalnak, a melyek értelmében ennek dacára csak a kisebbség fog megtérni és üdvözülni, míg a többség mit sem sejtve az ítéletnek megy elébe, mint az első világ az özönviz idején. De hiszen a liberális protesztantizmusztól eltekintve, mely a kultúra hatásába vetett bizodalommal azt várja, hogy lassanként úgy vallásilag mint erkölcsileg valamennyi nép fel fog emelkedni a keresztény hit magaslatára, — senki sem állítja, hogy a misszió a népek összes tagjait vagy legalább többségét élő hívökké, a Krisztus testének tagjaivá fogja tenni. Sőt még azt sem tenném hitcikké, amit *Plath* helyez kilátásba, hogy a népek vagy tönkre mennek, vagy befogadják a kereszténységet. Semmi esetre sem szabad ezt a tönkremenést másra, mint a népek lelki világára vonatkoztatni. Valjon elér-e a misszió azon célt, hogy valamennyi nép keresztényenyé legyen s mikor és mily mértékben, azt Istenre bizzuk. Az ez irányban való bizonytalanság azonban nem tarthat minket vissza, hogy ne dolgozzunk teljes erőnkéből a reánk bízott feladaton; s hogy ez a feladat nemcsak egyesekre vonatkozik,

*) Amivel az eredeti Károli-féle fordítás „míg a választott pogányoknak száma bételik” összevág.

azt *Warneck* szerint az evangéliumi s apostoli tan mellett mindenekelőtt a történelem menete is mutatja, mely három időszakban mindenütt a népek megtérítéséhez vezetett, vagy oda vezet. S hogy ez így van, az szükségyszerű következménye a gyermekkeresztelésnek. Ha az apostolok családokat kereszteltek s házigyülekezeteket alapítottak, úgy ezzel ráléptek arra az utra, mely a népek megtéréséhez vezet. Mert hiszen a nép eredetileg nem más, mint a kibővített család. S ha a család képes a megtérésre, úgy nincs ok, mely a nép megtérését kizárná.

(Vége következik.)

Coillard Ferenc

francia hittérítő élete.

Coillard Ferenc egyike volt azon hittérítőknak, kiket az Isten gazdagon megáldott szellemi tehetségekkel, melyek őt a misszió magasztos munkájára alkalmassá tették. Ezeket a szellemi tehetségeket párosítva vallásos buzgóságával gazdagon gyümölcsöztette. Az a munka, melyet ő a hittérítés mezején végzett csudálatraméltó. Hálás kegyeletünket rójuk le iránta, ha arról a munkáról, melyben kora ifjuságától fogva 1904 május 27-én bekövetkezett haláláig egész életét töltötte röviden megemlékezünk.

Coillard Ferenc 1834 július 17-én született a Franciaország közepén fekvő Asnières-les-Bourges községben. Utolsó gyermeke volt nagy családu szülőknek. Atyja egyszerű földmives volt ki harmadfél évvel Ferenc születése után meghalt. Anyja ezután szívének egész szeretetével rajta csüngött s nem kerülte el figyelmét fejlődő gyermekének szép tehetsége. Szegénysége azonban nem engedte, hogy szeretett gyermekét tanulmányainak folytatása végett magasabb iskolába is küldje. Magára vonta a gyermek a helybeli lelkésznek figyelmét is, ki azután oktatgatta s erősítette a vallásosságban nevelt gyermekben az Üdvözítő iránti szeretetet. Egy pár elbeszélésével felkeltette benne a misszió iránt való érdeklődést is. Sokáig ez azonban nem tartott, mert a már 12 éves gyermeknek két kezének munkájával kellett a mindennapi kenyeret megkeresni. Kertészsegéd lett, hol szorgalmával, ügyességével szinte kitűnt. Pártfogói révén rövid idő után felvették Glay városában a szemináriumba. Épen elutazása előtt történt, hogy vasárnapi isteni tiszteleten a „Francia Missziótársaság“-nak olvastott egy levele, melyben misszionáriusokat kér. Mély hatást gyakorolt az ifjura ez a levél s több körülmény közbejöttével megérlelődött benne az-az elhatározás, hogy misszionárius lesz. Édes anyja nehezen szokott hozzá ahhoz a gondolathoz, hogy szeretett fia messze legyen

tőle, de végre mégis beleegyezett s most már mi sem állt utjában, hogy felvétesse magát a hittérítőnövendékek közé. Mint ilyen tanulgatott egyes lelkészeknél, majd az egyetemen, végre tanulmányainak befejezése végett az épen akkor megnyílt párisi hittérítőképző intézetbe lépett. 1857 május 24-én az igazgató ajánlatára hittérítővé avattatott. Ezzel az egykori parasztfiú rálépett arra a pályára, melyen egész életén át haladt.

1857 szeptember 2-án indult el hittérítői útjára s 66 napi utazás után Kapstadt kikötővárosba ért. Megérkezése után nemsokára a „Párisi Missziótársaság“, mely egyik működési helyül Afrikának legdélibb részét a vadregényes fekvésű basszutok országát választotta, megbizta egy új misszióállomás felállításával Leribe községben. Az ifjú misszionárius megküzdött a kezdet nehézségeivel. Tanított, prédikált s magának kellett házi teendőit is végezni, mindenekelőtt pedig egy kis házat építeni. Belátta azonban, hogy feladatának egymaga nem felelnet meg s azért házasságra lépett egy skót lelkész leányával Mackintosh Krisztinával. Jellemző nejeének lelkületére az a pár szó, melyet esküvőjük után férjéhez intézett: „Én kötelességeid teljesítésében soha akadály nem leszek; én követlek mindenüvé, ha a világ végére kellene is menned“. S a mit a szavak sejtetni engedtek azt a jövő igazolta, nála nélkül Coillard olyan eredményt nem ért volna el mint a minőt elért. Ha ő testestül-lelkestül hittérítő volt úgy neje igazi hittérítőné.

Természetesen Leribe s ott az az egyszerű kis hajlék lett az új pár otthona. Majd a régi ház helyett egy újat építettek s nemsokára templomot s iskolát, melynek néhány látogatója is volt. Remény és csalódás váltogatta egymást munkájukban s bár csak 1862 aug. 24-én sikerült az első két pogányt megkeresztelnie, ez is nagy öröm volt Coillardra. Érezte, hogy munkájának eredményét nem ez a szám mutatja. Az érdeklődés nőttön-nőtt s később már maga a törzsfőnök is segédkezet nyújtott az Evangélium terjesztésénél. Ha a kereszténység iránt érdeklődőknek számát vesszük, bátran elmondhatjuk, hogy Leribe azon a ponton volt, hogy úgy külsőleg, mint belsőleg keresztény gyülekezetté alakuljon. Nevelte az Evangélium iránt érdeklőknek számát a környéken lakó pogányság is, a hová Coillard kirándulásokat szokott tenni. A szépen induló kezdetet azonban megzavarta a feketék és búrok közt kiütött háboru.

A basszutokkal a búrok szomszédok voltak s az ellenségeskedés a két nép között gyakori volt. A most keletkezett harcban, mely épen akkor ütött ki, mikor Coillard egy új kápolna alapkövét rakta le, mely alkalommal a benszülöttek 185 frankot, 13 drb marhát, 88 kecskét, 2 disznót s 3 tyukot áldoztak a misszióra, elpusztult a kis missziótelep. A lakosok nagyrészt kénytelenek voltak menekülni s a misszionáriusok is elűzettek. Alighogy vége lett a háborunak sietett vissza elhagyott népéhez Coillard. Kellemes meglepetés várt rá. A há-

ború iszonyatossága a csirájában levő hitet csak erősítette, a tagokat összébb hozta, isteni tiszteletek tartattak, úgy hogy Coillard néhány napi tartózkodás után nyugodtan távozhatott, hogy a háború által szét-szórt hívőket mindenfelé erősítse. 4 évig tartott ez a vándorlása s csak ezután tért ismét vissza Leribébe, hol új templomot s iskolát épített. A hitélet erősödését mutatta, hogy 1874-ben már 90 volt az urvacso-rára jogosultak száma, ugyanazon éven 51 új katechumenus jelentkezett, a hívők évi kollektája 1039 frankra rúgott, az iskolát pedig 62 tanuló látogatta. Forduló pontot jelent Coillard életében, hogy az itt tartott 1876-ki missziói zsinat szükségét látta már annak, hogy a misz-szió számára új még meg nem művelt teret keressenek. A zsinat ezen feladattal egyhangúlag Coillardot bizta meg, a ki látva a feléje irányuló bizalmat lemondott arról, hogy hazájába, hová szándékozott, vissza-térjen egy időre.

Egy ilyen új misszió-térnek keresése nem volt oly könnyű feladat, ha tekintetbe vesszük az akkori viszonyokat. Szekéren s gyalog kellett megtenni az egész rablóbandák s fenevadak által veszélyessé tett utat a Zambezi vidékére. Nem lehetne leírni azt a sok küzdelmet, melyen ezen utazás alatt keresztül mentek, míg olyan helyet találtak, a hol az Evangélium hirdetésére alkalmasnak találták a talajt. Többször életveszélyben voltak. Banyai országban a törzsfőnök Maszonda azon ürügy alatt, hogy látogassák meg, egy pár embert küld hozzájuk. Ezek az utasokat egy sziklaüregbe vezették. A bennszülött keresztény kísérők odasúgtak Coillardnak „Fogva vagyunk“. Coillard úgy tett mintha meg sem halotta volna. Majd a vad vezetők egyike nejét segíté előre s egy másik velük volt unokahugát. Ekkor már hangosan szólnak a hű keresztény bennszülöttek: „Hová viszik a mi anyánkat?“ Kétfelől tátongó mélység, sehol kijárat. Coillard átlátta a helyzet ve-szélyes voltát s rögtön ott termett feleségénél s kiszabadította a ravasz banyaiak kezéből; unokahugát pedig a keresztény kísérők mentették meg a biztos haláltól. Az egész egy pillanat műve volt s annyira meglepte a banyaiakat, hogy áldozataikra többé gondolni sem mertek s nem törődtek velük bármerre mennek is.

Tovább rengeteg őserdőn keresztül vezetett utjuk, Lobengula országán át. Azt hitte Coillard, hogy itt megállapodhatnak. A fejedele-m azonban ezt semmi szín alatt meg nem engedte, még csak feltételekhez sem kötötte, hanem ezen durva szavakkal: „Titeket megtűrjünk a mi országunkban? Soha, soha! Ott az út, a mely országunkból ki-vezet, takarodjatok!“ elutasította őket.

Az Ur azonban nem hagyta el hű szolgáját. Midőn már hasztalan zörgetett Coillard s csak zárt ajtókra talált, véletlenül találkozik egy pár emberrel, a kik érdeklődnek az idegen utasok kiléte s utja iránt. Midőn elmondják az ő vándorlásuk célját, kérve kérik az ismeretlen bennszülöttek őket: „Jöjjetek hozzánk, segítsetek rajtunk, a mi népünkön!“ Nemcsak értették ezek a basszutok nyelvét, hanem azt is

beszélték. Coillard ebben az Urnak gondviselő kezét látta, de a szives kérésnek ezuttal még sem tehetett eleget. Ilyen utra nem volt elkészülve s épen azért iparkodott vissza a basszutok földjére, hogy a tapasztaltakról jelentést tegyen. Ezután pedig egyrészt üdülés, másrészt azon céljának elérése végett, hogy a Zambezi mellett kezdendő misszió iránt érdeklődést keltsen, haza utazott Franciaországba, szeretreméltóságával, személyének s szavának varázserejével meg is hódította a sziveket s a hittérítés ügye iránt érdeklődőknek figyelmét a Zambezi vidékére irányította.

Visszatérve hazájából élete célja lón a Zambezi vidékének megtérítése. Nehéz feladat volt az, ha tekintetbe vesszük az ott lakó népeknek a baratszeiknek műveletlenségét, egyenesen vadságát. Coillard egyszer ezt írja: „A basszutoknál és zulukaffereknél ismerkedtem meg a pogánysággal, a mit tapasztaltam borzasztó volt, de meg sem közelítette azt, a mit itt kellett tapasztalnom“. Legyen elég e nép érzületének s kegyetlenségének megvilágítására egy pár példa. A halálra ítélt embert, a helyett, hogy a halálos ítéletet röviden végrehajtották volna rajta, bekenték mézzel s megkötözve, hogy minden védekezést lehetlenné tegyenek, kitétték a hangyáknak. A szerencsétlen 4—5 nap is elkinlódott anélkül, hogy valaki megkönyörült volna rajta. — A hol a kisededtől meg akartak szabadulni, nem csináltak belőle lelkiismereti dolgot, hanem homokban vagy vízben megfojtották. Hasonló sors várt az öregekre. Háboru után az elfogott ellenség a harcosok közt kiosztatott. Anyák gyermekeiktől, testvérek testvérektől választattak el s azok a megható jelenetek, melyek ilyen osztozkodás alkalmával lejátszódtak a helyett, hogy meghatották volna őket, vad kacajt idéztek elő köztük. Az elfogottakkal való kereskedés általános volt s egy ember ára egy pár csecse-becse tárgy volt. Tolvajlásuk s kapzsiságuknál csak erkölcstelenségük volt nagyobb. Több-nejűségben éltek természetesen, mint a többi pogányok. Feleség eladása vagy kicserélése mindennapi dolog volt.

Ez az egy pár példa élénk világot vet e népnek jellemére s egyzsersmind azokra a nehézségekre, melyekkel a hittérítő párnak meg kellett küzdeni. A hit azonban csudákat művel s úgy történt itten is.

Hosszu nehéz s küzdelmes ut után megállapodhatnak Szeseke községben s szent lelkesedéssel fognak a munkához, hogy meggyújtásák a lelki világosság fáklyáját a setétségben tévelygő nép előtt.

Nem kell megfeleledkezni azokról a körülményekről sem, melyek a fent említett nehézségek dacára is reményt nyújtottak nekik a sikerre. Levanika az ország királya hosszu és véres csata után megerősítette trónját s így az ország békéje nagyjából biztosítva volt. A misszionáriusok iránt jóindulatu volt, velük szivesen elbeszélgetett s néha néha az isteni tiszteleten is megjelent. A misszionáriusokkal szemben tanusított magatartása azonban nem a kereszténységhez való hajlandóságának volt jele. Ravasz, önző s számító volt, a ki a misz-

szionáriusoktól csak anyagi segítséget várt, ajándékot, orvosságot s több effélét. A trónörökös Litia kezdettől fogva érdeklődött a kereszténység iránt s később keresztényé is lett 1899-ben. Reá tehát biztosan lehetett számítani. Maga a nép is dacára minden vadságának szívesen látta a misszionáriusokat. Arról az áldásról a melyet a misszió magával hoz legalább volt sejtelve. A második állomásnak megalapításakor Szezulában a király nyilvános népgyűlés alkalmával kérdést intézett a néphez, befogadja-e a misszionáriusokat? Voltak a kik ellene szóltak, de a többség mégis a mellett volt, hogy a misszionáriusokat, kik bölcseséget és békét hirdetnek s kiknek működésük után jólét fakad, szívesen látja.

Szeseke állomáson a misszió szép fejlődésnek indult s a megkereszteltek száma az első év végével elérte a százat; a gyermekek szorgalmasan jártak iskolába, úgy hogy Coillard tovább mehetett s a gyülekezet vezetését másokra bizta.

Hosszu küzelemmel teljes vándorlás után a misszionárius-pár Szezula-ban ismét uj otthonra talált. Uj reménynyel fogtak a munkához, de a sokat ígérő telep mégsem fejlődhetett a várakozásnak megfelelőleg. A gyilkos levegő egymásután szedte az áldozatokat az Úr hű munkásai közül. Coillard hű szolgája Nguana Ngomba itt keresztelkedett meg. Szezulától nem messze volt az ország fővárosa Lealuyi, hova Coillard nejével többször ellátogatott s egyszersmind a körülfekvő falvakba is. Egyszer Loaluyiban épen isteni tiszteletet tartott, melyen Litia trónörökös az egész nép előtt kijelentette, hogy a keresztény hitre tér, midőn nejét a láz, melynek ez a vidék szinte melegágya volt, megtámadta. Coillardné mikor érezte, hogy az utolsó óra elközelített, visszakiváncozott Szezulába. A betegség nem szűnt meg itt sem, sőt fokozott mérvben vett erőt rajta. A mily aggodalom és félelem tölté el a szerető férjet a válás gondolatára, oly annyira nyugodt volt a beteg, ki egész életében sorsát a jó Isten kezében tudta. A halállal küzdő maga biztatja férjét: „Nemsokára távozom s egyedül maradsz, de az Isten jó és az ő irgalmassága örökké megmarad.“ Imádkozva állják körül ágyát s kéri az Istent, hogy tartsa meg még az ő Evangéliumának buzgó hirdetőjét. Az Úrnak végzése azonban más volt. A lázas betegnek lelki szemei előtt elvonulnak mégegyszer átélt szenvedései, küzdelmei; lélekzete mind lassabb és lassabb lesz, míg végre szép csendesen elhunyt az Urban 1891 okt. 28-án.

Nagy veszteség volt a misszióra Coillardnének elhunytja. Férje, ki a fájdalomtól egészen megtört, a lankadatlan munkában kereste a gyógyító balzsámot. Szezulát hamarosan elhagyta s átköltözött Lealuyiba. Itt akkor Jalla Adolf hittérítő, neje s Kiener kisasszony buzgólkodtak, kik az özvegy aggastyánnak mindenképpen segítségére igyekeztek lenni.

Ekkor Coillard már 60 éves volt s a fájdalom s munkától megtörve szükségét érzé, hogy erejének visszaállítása végett szabadságot kér hazájába való utazásra. Itthon sem volt azonban tétlen, kinek

elemé a lankadatlan munka volt. Beutazta Belgiumot, Angliát, Hollandiát, Schweicot s Olaszországot. A Zambezi melletti misszió iránt új érdeklődést keltett. Nemcsak az adományok emelkedtek eddig el nem ért magasságra, hanem lelkes hívei is támadtak a misszióknak, kik készek voltak az agg hittérítőt Barotsze országába követni. A lelkes csapat mely követte, tizenöt főből állott, részint férfiakból, részint nőkből. A legtöbb azonban a más természetű éghajlatot nem bírta ki s áldozatul esett jórészt még az uton a gyilkos betegségnek, úgyhogy csak hárman érték el a 15 közül a célt, Barotsziát. S ha pótolhatta is Coillard a hiányt új erővel, de az öldöklő láz egymásután szedte áldozatait, mi az Evangélium terjedését nagyban gátolta. Nem kevésbé hátráltatták a munkát a modern kulturának vívmányai. Kissé ellentétesnek látszik ez az állítás, de mégis úgy van. A viszonyok egy félszázad alatt nagyon megváltoztak. Kiépült a kap-kairói vasut s a közlekedés Afrika belsejébe könnyű lett. Így hozzáférhetővé lett olyan elemek előtt is, kik a szegény nép kizsákmányolása végett keresték fel Afrikát. Barotszia Anglia fennhatósága alá került, minek következtében Levanika király alattvalója lett Angliának s mint ilyen részt vett VII. Eduárd 1902. évben történt koronázatása ünnepélyén. Külső szokásaiban változtatott valamit rajta az európai ut. Előkelő lett külső megjelenésében, de belsőleg a régi maradt, önző, ravasz s kereszténnyé még a mai napig sem lett.

Akadályozta az Evangélium terjedését az äthiopiai mozgalom s az általa kiadott jelszó is: „Afrika az afrikaiaké“, úgy hogy mindjobban megerősödött a benszülöttekben az a tévhit, hogy a misszió és az európai államok fennhatósága alá való jutás egy és ugyanaz.

Ezek ha gátolták is az Evangélium terjedését, de meg nem akadályozták s a 70 éves Coillard nyugodtan tekinthetett vissza majdnem 50 éves hittérítői munkájára. A többi missziói telep az ő buzgalmának volt eredménye, a barotszai misszióknak ő volt a lelke. Ott a hol előbb vad szokások uralkodtak, az emberek érzülete megváltozott. A rabló hadjáratok megszűntek s a halálos ítéletnek, mely most csak ritkán fordul elő, a fentebb említett módja teljesen megszűnt.

Munkájának eredményét fényesen igazolják a következő számok: 8 misszió-állomást alapított Barotsziában, hol jelenleg 11 misszionárus, 2 orvos, 6 iparos, 5 tanító működik s a megkereszteltek száma több százra megy. Érdeméül kell felemlíteni, hogy a francia protestáns misszió itteni munkája iránt nemcsak hazájában, hanem annak határain túl is, különösen Schweicban élénk érdeklődést keltett.

Rendíthetetlen hit, lankadatlan akaraterő és szent lelkesedés az, a mi őt nagygyá teszi ezen a téren. Az Ur hosszú étellel ajándékozta meg hű szolgáját, elérte az emberi kor majdnem végső határát, dacára a sok betegségnek, mely oldala mellől annyi áldozatot szedett. 1904 május 17-én halt meg Lealuyiban.

A Coillard által vezetett misszió költségei fedezetet találtak az

önkéntes adományokban. A francia protestáns egyház hitbuzgóságát mutatja s egyszersmind a misszió ügye iránt való érdeklődését is, hogy az adományok összege, mely erre a célra befolyt közel másfél millió korona. Hol vagyunk mi ehhez, pedig a mi egyházunk kétszer olyan nagy. Buzdítson bennünk is áldozatkészségre az a tudat, hogy minden fillérünkkel, melyet erre a célra adunk Isten országát építjük s bizony-ságot teszünk, hogy a pogányság esdő szózatát: „Jöjjetek által mi hoz-zánk és legyetek segítségül nekünk“, mi is megértettük.

Réti, (Györmegye)

Kovács Zsigmond

ág. h. ev. lelkész.

A Lipcsei Misszióról.

(A wakamba-misszió.)

Mig misszióknak első működési terén, Keletindiában, mint mult számunkban láttuk, már 200 éve folyik az Evangélium hirdetése, ad-dig egy másik területén ezidén mégcsak épen 20 éve lesz, hogy az ág. hitv. ev. misszió megkezdte ottani működését. Ezen missziói terület *Kelet-afrikának Ukamba* nevű tartománya, mely eleinte német kézben volt, de 1887. január elseje óta szerződés útján angol birtokba került. A nép, melynek megtérítésén ottani missziónáriusaink fáradoznak, a *wakamba* nevű néger törzs. A wakambák azelőtt nomád pásztornép voltak, de az utolsó évtizedekben némileg állandó letelepülésre és földművelésre szorultak, mivel részint a maszai nevű négertörzs rab-lásai, részint a marhadögvész és a nagy szárazság által igen nagy veszteséget szenvedtek marháikban. A wakamba népet igen külön-bözőleg itélik meg és jellemzik azok, kik velük érintkeztek: *dr. Krapf Lajos*, a keletafrikai missziónak hirneves úttörője, ki két ízben 1849. és 1851-ben) kereste fel őket, nagyon megszerette, elismeréssel szól-vitészégükről és eredeti gondolkodási módjukról. Azt hitte, hogy e nép lesz Keletafrikának evangélista nemzete a jövőben. Az újabb tudósítások sokkal sötétebb képet rajzolnak a wakambákról: így a lipcsei missziónáriusok is gyakran kénytelenek panaszkodni e nép lustaságáról, könnyelműségéről, állhatatlanságáról, hálátlanságáról és erkölcsi süllyedtségéről. Érdekes ítéletet mond róluk *Kolb*, afrikai utazó: „Inkább a wakambák mellett szól, mint ellenük, hogy oly ne-hezen követik Urunk küldötteinek hívó szózatát — kemény fa csak nehezen fog tüzet, de ha egyszer meggyullad, nagy meleget ad és sokáig ég“. Meglehet, hogy Krapf igen optimisztikusan vélekedett, míg a mostani missziónáriusok hosszú éveken át folytatott munkájuk eredménytelen-ségének hatása alatt kissé pesszimisztikusan, de lehet, hogy a wakam-bák külső hatalmuk s gazdagságuk elvesztésével erkölcsi tekintetben

is hanyatlottak, — mindenesetre itt is áll, mint a misszióknak más terein és Lipcsei Misszióknak meg is szivleli ezen igazságot, hogy: „*valamely népnek rossz tulajdonságait látni nem segít sokra; a missziónáriusnak szeretnie kell népét és ennek szeretetreméltó vonásait nagyító üvegen át kell néznie*“.

A wakambák közti missziót különben nem Lipséből kezdték meg, hanem a Lipcsei Missziótársulattól önállóan bajorországi missziói körök. *Ittameier* Mátyás, egyszerű bajor falusi lelkész volt e misszióknak megalapítója. Ő lelkiismeretbeli kötelességének tartotta, hogy az 1881. évi november 26-án elhunyt Krapfnak művét és terveit megmentse a fenyegető elfeledéstől. Ezért 1881. december 7-én kelezett emlékiratot adott ki, melyben a Bajorországi Központi Misszióegyesületnek és általa a Lipcsei Missziói Kollégiumnak nagyon a szivére kötötte, hogy a wakambák között halasztás nélkül kezdeményezzék a hittérítés művét. Lipcse eleinte visszautasította a tervet, de annál több barátja akadt Bajorországban, hol 1886. január 25-én Hersbruckban megalakult *Ittameier* vezetése alatt a „*Keletafrikai evang. luth. missziótársaság*“. Örömteljes buzgósággal kezdték meg a munkát. A hittérítőket a bajor Neuendettelsauból, Löhe intézetéből nyerték, úgy hogy a társaság már 1886. augusztus 2-án kiküldhette az első misszionáriusokat. *Bach* és *Hoffmann* voltak ezek, kik ugyanaz év szeptember 17-én szerencsésen kikötöttek a keletafrikai Mombaszban és már szeptember 28-án megalapították az első missziói állomást, egy *Jimba* nevű a tengerparttól 6 órányra beljebb fekvő halmon. Megemlítendő, hogy a misszionáriusok itt különböző törzsekhez tartozó, de a szuaheli nyelvet értő négerek közt működnek, miután a körülakó wakambák ígéretük dacára csakhamar elhagyták a vidéket. Azért már 1887. december 8-án megalapította *Hoffmann* a tulajdonképeni Ukambában *Mbungu* állomást, mely *Jimbatól* 6 órányra éjszakra fekszik. Nagy csapás volt a társulatra *Bachnak* már 1888. elején bekövetkezett halála. Azonban helyébe lépett *Wenderlein*, kinek nagy érdemei vannak *Jimba* kiépítése és fölvirágzása körül. 1890. évi április 20-án keresztelhetette Ukambának 4 első zsengeit a hitben, kikhez 1895-ben még heten járultak, köztük az első igazi *mkamba*. A nevezett három misszionáriuson kívül a bajorországi társaság még 7 misszionáriust küldött Ukambába, köztük *Säuberlichet* és *Niedermeiert*, kik 1891. január havában a *harmadik* állomást *Ikuzát* alapították, mely 14 napi járást fekszik *Jimbatól* éjszakeletre a *Tiwa* folyó jobb partján. Mily kemény talajra találtak itt, mutatja az, hogy még csak 1898. végén, tehát közel 8 évi fáradságos munka után keresztelheték misszionáriusaink az első 3 wakamba fiút s ezek közül is csak egy maradt állhatatos.

Időközben a bajorországi társaság mindinkább tapasztalta, mennyi nehézséggel jár, ha kisebb kör vállalkozik önálló misszióra; azért hálával fogadta, hogy a lipcsei kollégiumnak aggályai végre eloszlottak és 1892. december 12-én egyhangú határozattal átadta Lipsének az

egész munkát és a gyűjtött alapokat, összesen 67 ezer márkát. Eleinte Ittameier közreműködése még fentartatott, amennyiben a lipcsei kollégium tagjai közé vétetett fel, de midőn Erlangenbe kineveztetett egyháztanácsosnak, az ezen hivattal járó bokros teendői miatt maga lépett vissza a kollégiumi tagságtól. *Igy 1895. december 19. óta Lipcse kezében van a wakamba misszió egész vezetése, de azon kikötéssel, hogy mélyreható változtatások és intézkedések nem foganosíthatnak a nürnbergi központi bizottság meghallgatása nélkül, mely ezzel a feloszlott társaság helyébe lépett.*

Lipcsei missziónk ezután a mai napig igen serényen és nagy áldozatokkal folytatta a wakamba missziót. Összesen 14 misszionáriust, közöttük a tavalyi közgyűlés alkalmával Ittameier fiát és 4 missziói mesterembert küldött már Ukambába. Az átvett 3 állomáshoz még 4-e alapított u. m. *Mulangot* éjszaki Ukambában, *Vavoot*, Jimba közelében mint tiszta wakamba állomást, továbbá *Miambanit* és *Miwukonit*. *Schwartz* misszióigazgató 1904-ben személyesen tett vizitacionális látogatást Keletafrikában s ez alkalommal egy az ugandai vasut mellett fekvő üdülési állomást is vett meg a misszionáriusok számára. Hofmann 1897-ben befejezte *Lukács evangéliumának* a kikamba nyelvre való fordítását, *Brutzer* pedig az *Apostolok Cselekedeteinek könyvét*, melynek kéziratát 1904. március 1-én vette át a Brit és Külföldi Bibliai Társulat agense Mombaszban, hogy Londonba továbbítsa. Azóta szorgalmasan folyik a szedés és a korrekúra sok gondot és fáradságot igénylő munkája.

Fontos mozzanata és igen nehéz időszaka volt a wakamba misszióknak *az 1898-tól 1900 tavaszáig szakadatlanul tartó éhínség*. Már 1897 ősszel nem volt aratás a nagy szárazság miatt és azután még 4-szer maradt el, a minek borzasztó következményei voltak. Ezer számra haltak el a könnyelmű, a jövőről soha sem gondoskodó wakambák. Az egész ország temetőnek látszott. Aki még képes volt rá, a missziói állomásokhoz vánszorgott. A Lipcsei Misszió azt üzente keletafrikai misszionáriusainak: „Ne hagyjatok senkit sem éhenhalni!“ Felhívására 123 ezer márka gyűlt össze az éhezők táplálására. Naponta 100 meg 100 éhezőnek kellett enni adni, némely napon ezernél többnek is, így Ikuzában egyszer 700 felnőttnak és 620 gyermeknek. De mindennek dacára a népnek fele, ha kétharmada nem, elpusztult. Nem volt ritkaság, hogy a misszionáriusok ajtajuk előtt olyanoknak a holttestét találták, kik messziről jöttek, de az állomásnál elhagyta végső erejük. Az éhséghez csatlakozott a fekete himlő, mi szintén igen számos áldozatot szedett, bár a misszionáriusok sok oltást végeztek. Bár a wakambák úgy látszik, nem értették meg Istennek szózatát, mely ezen iszonyú csapásokban hozzájuk szólott és továbbra is elzárkóznak szíveik az Evangélium elől, — mégis azon jó következménye volt a misszióra nézve e szomorú időnek, hogy a misszionáriusok egy egész sereg kosztosgyermeket kaptak az állomásokon, köztük egészen elárvultakat is, kik így teljesen a misszióknak befolyása és fegyelme alá kerültek. Nem

könnyű munka háramlott ezzel a misszionáriusokra, de mégis biztató reményt nyújt a jövőre nézve. Ép ez utóbbi körülmény bírja rá Lipcsei Missziókat, hogy minden elszomorító tapasztalatai dacára továbbra is türelemmel akar kitartani ezen működési terén és hogy nem fordul máshová, bár egyes vezető férfiai már felvetették ezen eszmét közgyűlésein. Csak a misszióknak barátjai idehaza ne lankadjanak el az imádságban, mert e téren különösen áll: *laborare est orare!*

Végül közöljük még a wakamba misszióknak az 1904. év végéről szóló statisztikáját:

F. sz.	Állomások	Istentiszteleti v. isk. helyiségek	Prédikációs helyek	Misszionáriusok	Bennszülött segédtek	Preszbýterek	Az istentisztelet látogatóinak átlagos száma	Keresztelések:		Konfirmáltak	Esketések	Urvacsorára jogosultak	Urvacsorázók	Mehalt	Lélekszám	Katechumenek	Iskolák	Tanulók:				köztük kosztos:				
								Pogányok	Keresztény gyermekek									Fiúk	Leányok	Fiúk	Leányok	Összesen	Fiúk	Leányok	Fiúk	Leányok
1.	Jimba (szuaheli)	2	—	1	1	2	50—60	1	1	—	3	39	119	2	62	1	1	8	3	6	2	19	2	—	—	
2.	Vavoo	1	1	1	—	—	23	1	—	—	7	19	—	8	4	1	4	—	3	1	8	4	—	3	1	
3.	Ikuza	3	5	2	1	—	250	6	—	—	9	9	—	17	3	3	15	—	60	36	111	15	—	20	—	
4.	Mulango	1	3	3	—	—	216	10	—	—	—	—	—	14	4	2	7	7	109	66	189	7	7	9	5	
5.	Myambani ¹⁾	—	4	1	—	—	126	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	32	19	51	—	—	—	—	
Összesen		7	13	8 ²⁾	2	2	675	18	1	—	3	55	147	2	101	12	8	34	10	210	124	378	28	7	32	6
		Z. I.																			73					

Mi a belmisszió feladata?

— „Akármit cselekesztek, mindeneket az Isten dicsőségére műveljétek.” (I. Kor. 10, 31).

Földünk a fejlődő Istenországának helye s a Szentlélek munkatere. A földi lakók Isten gyermekei s mint ilyeneknek egyetlen életcéljuk Istenországának polgáraivá lenni. Ez ország egyetlen és örök törvénye a *szerelem* törvénye, melynek betöltése ismertető jele Istenországa polgárainak (Ján. 13, 35).

Ez ország mellett, melyben egyedül Isten s az ő törvénye, az ő Igéje az uralkodó, fejlődik a sötétség, a bűn birodalma, melyben ur

¹⁾ Miwukoni állomás ez évben misszionárius nélkül volt; a fentemlített Mbungu pedig 1895-ben teljesen megszűnt.

²⁾ Két misszionárius szabadságon volt.

a sötétség fejedelme, s mely elkeseredetten küzd saját érdekében: Isten országa, a szeretet, az istenfélelem, a béke birodalma ellen. Sajnos, a földi lakók kezdettől fogva „inkább szerették a sötétséget“ s a bűnt s megfélemlődve eredeti életcéljukról, megfélemlődve az engedelmességről, melylyel Istennek, mint gyermekei adóznak: érzelmüket, értelmüket s tagjaikat odadobták a sötétség fejedelmének szolgálatába. Ma az emberiség zöme már fogalommal sem bír eredeti rendeltetéséről s nyugodtan áldoz a bűn oltárán. Győz a bűn és háttérbe szorul az erény.

Vajjon szabad-e a világosság fiainak nyugodt lélekkel nézniök a bűn hatalmának terjedését? Vajjon a Sion őreinek szabad-e tétlenül szemlélniök, mint pusztul egyik bástya a másik után Istenországa sziklavarárn? Nem-e kell életünk árán is a legszentebb harcot vívunk, a bűn elleni harcot magunkban és a nagy társadalomban? Avagy már annyira megízeltünk a só, hogy semmire se jó, csak hogy kidobattassék és megtapodtassék mindenkitől? — Avagy már mi is hasonlók vagyunk Izrael lelkipásztoraihoz, a kikről Ezechiél prófétál? — Amaz eskü, melyet Istennek fogadtunk ifjuságunk legszebb éveiben nagyon vádol mind nyájunkat, mert érzem, szivem mondja, hogy Istenországa: a szeretet, az istenfélelem, a béke országa pusztul minálunk s a Sion őrei, a világosság fiai összetett kézzel nézik pusztulását; — hányan maguk is segítenek rombolni! . . .

Jézus halálos csapást mért a bűn hatalmára s a sötétség fejedelmére, midőn a *megtérő bűnöst* keblére fogadta, midőn a keresztfán a bűnösök számára is megnyitotta a menyország kapuit, midőn a bűn elleni küzdelmünkhöz a Szentlélek támogató segedelmét nyújtotta s midőn Szent Igéjében mindenkinek világosan megmutatta a menyországba vezető utat.

Magasztos munkája folytatására kötelezve vannak az ő követői, az ő szolgálói és munkatársai, kik hisznek ő benne s kik néki hűséget fogadtak. Ők Istenországnak munkásai s a bűn országának ellenségei. Segedelmük a hatalmas Isten, ki az ő országának javát nem engedi pusztulni, fegyverük az Ige, a szeretet, sisakjuk és páncéljuk a hit. Eme fegyverekkel szolgálják Isten országának érdekeit s szorítják vissza a bűn hatalmát. E tevékenységet Istenországa érdekében *misszió*nak nevezzük, minthogy erre Istentől *küldettünk*. A misszió fogalma alá közönségesen a *bel-* és a *külmissziót* foglaljuk; amaz Istenországa *érdekeit a hittestvérek között* szolgálja *az egyház és gyülekezet körén belül*, emez pedig a pogányok, a hitetlenek között az egyházon kívül.

Mi a belmisszió feladata?

Hirdeti Isten igéjét. Nem emberi okosságot és bölcsességet, mert az Isten igéje mellett balgaság — de a hamisítatlan Igét, amint a szent könyvekben van. Nem az értelem gyakorlásaul: de a szomorkodók, bánkódók vigasztalására, a bűnösök megtérésére és reménységére, a hitetlenek megjavulására. Az istenfélőknek, hogy istenfélelmükben, hitükben megszilárduljanak, a tévelygőknek, hogy igaz utra térjenek, járjanak egyenes utakon s szolgáljanak s engedelmeskedjenek egyedül Istennek.

Gondoskodik, hogy az elvetett mag megteremje gyümölcsét, hogy a hirdetett ige nyom nélkül el ne pusztuljon a hallgatók szivéből. Utánjárással, intéssel, dorgálással, jó példaadással.

Sitt mindjárt közbeszövöm a gyakorlati megoldást. Sok lelkész az Ige hirdetését, — mely sokszor amugy is keserves hazai egyházunkban, — redukálni óhajtja. Sokan a napi kérdéseket tárgyalják, mások felolvasásokat tartanak, mind azért, hogy a hallgatók, a hivek a templomba járjanak. Nem tehetek róla, de önkényt eszembe jutnak az amerikai baptisták, kik füttyhangversenyeket is rendeznek a „hivők“ nagy örömére, minthogy a jezsuita elv ujabban sajnos, protestáns körökben is terjed: A cél szentesíti az eszközt. Én csak azt mondom, a mit Pál Timotheusnak: „Prédikáljad az Igét, rajta légy mind alkalmas, mind alkalmatlan időben; feddődjél, dorgálódjál, intsed a hallgatókat, minden szelidséggel és tanítással.“ Isten ígéje vonz, ha hitből fakad az előadás — mert minden időben volt tisztelete az emberek előtt. A napi kérdések tárgyalása se nem vigasztal, sem nyugalmat nem ad, se a hivők üdvösségét nem mozdítja elő, — a felolvasások pedig nem a templomba, de a felolvasó terembe valók. Bár hétköznap is prédikálhatnánk, nem hogy még sokaljuk a vasárnapi prédikálást! Mert tudnunk kell, hogy „az Istennek beszéde élő és ható, sőt hathatóbb minden kétélü fegyvernél . . . és megítéli a gondolatokat és a szivnek indulatát.“ (Zsid. 4, 12). Épen az Ige hiv hirdetése a leghatalmasabb fegyver Isten országa terjesztésénél.

Küzd a bűn hatalma ellen s gyengíti a sötétség hatalmát. Hirdeti szeretettel a megtérő bűnösnek bűnei bocsánatát s Istennek atyai kegyelmét. A bűn hatalma alatt nyögőknek, a bűn posványában és fertőjében kinlódóknak, kik többé nem urai rabszolgaságban sinylődő tagjaiknak, kik szabadulás után epekednek: segítségül jön, kivezeti őket a pusztulás, a züllés fertőjéből s megmenti őket Istenországba s az emberi társadalom számára.

Eme nehéz tevékenységében egyedüli fegyvere, mentő eszköze az Ige, melynek hirdetéséből fakad a hit s a szeretet, mely cselekedetekben nyilvánul. S talán sehol se termett a könyörülő, a hordozó szeretet édesebb gyümölcsöket, talán sehol sem fejtett ki nagyobb igyekezetet, mint éppen a bűnösök megmentésénél. Nem hazai egyházunkra célozok, a mely sajnos mindezideig tétlen nyugalommal nézi a bűn terjedését sorainkban, de azon országokra, a hol nem felejtették el a világosság fiai Istennek fogadott hűségükjüket! „Mi — nem átalom keserűséggel kimondani — sok tekintetben méltatlan szolgálai vagyunk az Urnak!“ Egyházunk szálnalmas állapota ellenünk bizonyít!

Ott látjuk a szabadult fegyencek lelki gondozását, sőt a fegyenc cellájában is ott találjuk a Bibliát, ott látjuk a különféle menhelyeket iszákosok és bukottak megmentésére, ott találjuk a különféle preventív jellegű intézményeket, a gyermekkertektől, konfirmándusok otthonától kezdve a különféle egyletekig és társulatokig, melyek nem azzal

a célzattal alakultak, hogy kártyázzanak és kuglizzanak — mint sajnos gyakran mi nálunk. — de hogy egyesült erővel, egymást támogatva küzdenek a bűn hatalma ellen. S hogy a bűn mégis hatalmas, annak oka: hogy a konkolynek a gabonával kell növekednie az aratás napjáig. De jaj annak a gazdának, a ki látja, hogy konkolyt vetnek a földjébe s nem zavarja el az ellenséget!

Küsd a testi nyomor, a szegénység és betegség ellen. Azért szegényházakat, menhelyeket állít elagottak és munkátlanok, kórházakat betegek, *árvaházakat* elárvultak számára.

S hogy célját elérje, híveit tömöríti és felvilágosítja. E végett az Ige hív hirdetésén kívül rendelkezésére állnak a különféle felvilágosítást célzó eszközök: a *felolvasások*, melyek időszakonként tartandók s tárgyuk szorosan a kitűzött célt szolgálja s a *gyülekezeti* könyvtárak, miket nem szervezni bűn. A tömörülést előmozdítják még az *egyházi énekharok* a *leány- és legény-egyletek*, a *nőegyletek* stb.

Ez a belmisszió feladata, mely felöleli a lelkipásztor tevékenységének összes mozzanatát. Mert midőn a lelkipásztor csak egy jó protestáns képet helyez is el a híveinél, már is belmissziói munkát végez, mert talán ezzel is egy kételkedő lelket mentett meg Isten országa számára.

A szervezett belmisszió áldásait úgyszólván először a némethoni evangélikusok ismerték fel. A szervezkedés e téren a 19. század első felére esik. Az egyes egyházterületek (Landeskirche) egymásután alkotnak belmissziói egyleteket, hogy azután egyesülve egymással: közös erővel léphessenek síkra Isten országa érdekében, a bűn és nyomor hatalma ellen.

Igy keletkeznek szervezett belmissziói egyletek már 1813 táján Sziléziában, Hannoverben, Lübeckben stb. míg 1845-ben a nagynevű Wichern felhívása folytán megalakult a némethoni általános evang. belmissziói egyesület. Hogy ez az egyesület azóta mily áldással működik, elég legyen rámutatnom ama számtalan emberbaráti intézményre, melyeket fentart s évről-évre szaporít s hogy 1903-ban többet gyűjtött s használt föl 2 millió koronánál! S hol vannak még az egyes egyházterületi egyesületek?! Valóban itt csodákat művel a felebaráti szeretet s a hivatás hűsége!

Hazai egyházunkat teljes mulasztással vádolni nem akarom. A kezdet már itt-ott megvan, bár hiányzik az egyöntetű szervezet. Itt-ott vannak szépen virágzó *nőegyletek*, *árvaházak*, *kórházak*, — bár azok is senyvednek. Fentart egy virágzó gyülekezet a saját erejéből: *diakonissza képző intézetet* is, de ezzel a sort le is zárhatjuk. Mulasztásunk okai? — Mindnyájan! A kik a szervezésre hivatva vannak, hiányzik az *élő hit* s a kik a fentartásra hivatva volnának, hiányzik az *áldozatkészség*, Hitelenség, kényelemszeretet és fukarság magyar őszinteséggel megmondva okai annak, hogy az Úr országa terjesztése és megmentése érdekében már ennyit tettünk. A jó Isten bocsássa meg a mi könnyelműségünket!

Legelső lépésünk, a mit e téren most már tennünk kell: a lehető-

séghez képest gyülekezetenként szervezni a belmissziót. A szervezést azonban okvetlenül előzze meg a helyes ismertetés.

Mindenek fölött megtartandó az Ige hív hirdetése, délelőtt és délután; reggeli könyörgések, megfelelő alkalmakkor esti istentiszteletek (karácsony előestéje, Szylveszter). A katechizáció az istentisztelet után, esetleg gyermeki istentisztelet alakjában délután tartandó a falusi egyházakban.

A téli hónapokban tartsunk vallásos tárgyú *felolvasásokat* ének-léssel. *Szervezendők egyházi énekkarok*, esetleg gyermekkarok s *nőegyletek*: a gyülekezeti szegény és beteg-ügy szolgálatában. Szervezendő gyülekezetenként *gyülekezeti népkönyvtár*, mely egy virágzó egyházi irodalomnak képezné alapját.

Fontos *a vasárnapi iskola* a lelkész vezetése alatt, mely a konfirmandusok tovább oktatását tűzi ki célul. Áldásos intézmény lehet végre különösen oly helyen, hol a halotti torok bacchanáliákká fajultak: a *temetkezési egyletek* egyházi szervezése; kikötvén az alapszabályokban, hogy a tagok körében a halotti tor mellőztetni fog.

Ha elfogulatlan szemmel végig nézünk, mily elkeseredett harc folyik napjainkban Isten országa ellen s ha látjuk fájo szívvel, mint gúnyolja a világ gyermeke az erényt, mint szorul háttérbe az istenfélelemmel, az Isten nevének tiszteletével a világi felsőség tisztelete is, mely a társadalomban a rend öre, ha látjuk mint kapkodnak az emberek a vagyon és a testi élvezet után: lehetetlen nekünk magyarhoni lelkészeknek is tétlenül szemlélnünk a fajtalan garázdálkodást. A bűnnek esküdt ellenségei vagyunk s így ama tudatban: „Ha Isten velünk kicsoda ellenünk?!“ — fell kell végre vennünk amaz igaz harcot. Szervezkedjünk azért az egész vonalon gyülekezeti, esperességi, kerületi s egyetemes belmissziói egyesületek alakítása által. Felső-Sopron példát nyújtott — vajha nemes példáját ez év folyamán többi esperességünk is követné!

Hont-Börzsöny,

Mayer Pál
lelkész.

Alakítsunk minden gyülekezetben nőegyletet.

Az egyetemes gyámintézet mult évi miskolci közgyűlésén Zsilinszky Mihály felhívta a figyelmet a gyülekezeti nőegyletekre. „Az alföldön — ugymond — akkora gyülekezetek vannak, hogy ezrével lehetne gyűjteni a tagokat, s alig történik e téren valami.“ Indítványozza azért: „Kéressenek fel az egyházkerületek elnökségei, hogy közigazgatási uton szólítsák fel jelentéstételre az összes lelkészeket: Van-e gyülekezetükben nőegylet? Ha nincs, miért nincsen? Miért nem lehet meg alakítani?“ Ezt az indítványt a közgyűlés elfogadta. Bárcsak foganatja is volna.

A belmissziói munkásság fokozása szempontjából én is melegen pártolom ezt az indítványt. *Ne legyen hazánkban egyetlen-egy evangélikus gyülekezet sem nőegylet nélkül.* Mert amellett, hogy a nőegyletek intézménye a gyülekezeti önségély egyik nemét képezi, minek felébresztésére nagy súlyt kell helyeznünk, én ilyen egyletek alapításában a sokat hangoztatott belmissziói munkásságnak „sine qua non“-ját is látom, mely nélkül épen hazai viszonyaink között nagyobb mérvű belmissziói munkásságról egyelőre szó sem lehet.

Belmissziói egyleteket ugyanis az egyes különösen falusi gyülekezetekben ez idő szerint még nem igen állíthatunk fel. Hiszen ma még az egylet nevét sem értene meg népünk, bárhogy magyaráznánk is neki s így az egész dolog már eleve népszerűtlen volna. *De nőegyletek* alakítására mindenütt meg volna a fogékonyság s azért ilyeneket mindenütt, még a legkisebb gyülekezetekben is fel lehet és fel kell állítani!

Engedje meg a tisztelt olvasó, hogy mint oly valaki, aki tanuja voltam egy vidéki gyülekezet nőegylete megalakításának, elmondjam hogyan jártak el e munkánál. Egyik téli vasárnapon a lelkész a szószékről felhivta a gyülekezet nő és hajadon tagjait, hogy ugyan az nap este jelenjenek meg az iskolában, ahol felolvasó estély lesz számukra. Az iskola zsúfolásig megtelt s az estély, mely közös ének, rövid írásmagyarázat, felolvasás és néhány hajadon szavallása mellett folyt le, általános tetszésre talált. Két héttel később ismét tartatott ilyen estély s ekkor a lelkész megkérdezte a nőket, óhajtanónak tartják-e, hogy télen legalább minden hónapban legyen ilyen összejövetel? Az igenlő válasza felhivta őket egy nő- és hajadon-egylet alakítására. Az összejövetelből azonnal felkértek négy hajadont, hogy járják végig a községet és kérjék fel az asszonyokat és leányokat a belépésre. Ezek csaknem kivétel nélkül az összes nőket és hajadonokat megnyerték tagokul. A tagsági díjat minden nő és hajadon maga szabta meg magára nézve. Van ki hetenként 1 krajcárt, van aki 2, 3, 5 krajcárt fizet. Az egylet összes évi jövedelme körülbelül 400 korona.

Csak néhány éve áll még fenn ez a nőegylet s azóta máris gyönyörű, művészi kivitelű szélfogókat készíttetett 400 K értékben a templomban, a templompadokat mázoltatta, 2 új stylszerű oltárterítőt és szószéki broncegyertyatartókat rendelt, a templomot a főünnep alkalmával feldiszipolta, karácsonyfa ünnepélyt rendez minden évben amikor az iskolás gyermekeket megajándékozta, kisdédóvót állított fel és segélyezi azt, egy szegény hülve árvaleányt ruhával látott és lát el, a gyámintezetnek ismételten adott kisebb adományt, egy szegény más községből való lelkészözvegyet segélyezett, szegény gyülekezetnek oltári Bibliát adott, a pozsonyi diakonissza anyaháznak 50 koronát küldött, az egyházmegyei belmissziói egyletnek évenként 40 korona járulékot fizet stb. S mind a mellett van jelenleg 500 koronát meghaladó közpénze. Ha az egyházmegyei belmissziói egylet, amint tervezi, árvaház alapot fog teremteni, ott sem fog hiányozni évi járuléka-

val s ha bármintó evangélikus egyházi belmissziói munka kívánja közreműködését, abból mindég ki fogja venni tehetsége szerint a maga részét.

Ezzel az életből vett példával — úgy hiszem — igazoltam azon fent felállított tételt, hogy én a gyülekezeti nőegyletektől várom a belmissziói munka foganatosítását, sőt bennük látom ugyszólván annak „sine qua non“-ját. Nincs oly kicsiny gyülekezet, melyben a vezetők némi buzgósága mellett, ily nőegylet alakítható nem volna. S ha aztán minden anya- és nagyobb leánygyülekezetben meg lesz alakítva és a nőegyletek jövedelmük $\frac{9}{10}$ -részét saját gyülekezetük szükségletére fordítva csak $\frac{1}{10}$ -részét fordítanák is általános belmissziói célokra, — úgy néhány év alatt felállíthatnánk minden kerületben egy árvaházat, létesíthetnénk egy egyetemes evangélikus menedékházat, felvirágoztathatnók a diakonissza intézményt, ami nélkül áldásos belmissziói munkásság nem is képzelhető stb. stb., szóval az ige testté válnék s amiről eddig oly sokat *beszéltünk*, a *belmisszió* hazai egyházunkban is elindulna nagy, eredményes és áldásteljes útjára.

Ezuttal Zsilinszky Mihály miskolci indítványához csak a belmissziói tevékenység szempontjából kívántam röviden hozzá szólni. Nem is tanácsos e tárgyról még sokat beszélni. Váltsa fel a szót immár a tett! Kezdjük meg végre az intenzív belmissziói munkásságot mindenek előtt azzal, hogy minden gyülekezetben gyűjtsünk egy lelkes kis sereget a szeretetben munkás hit zászlaja alá.

Ceterum censeo: Alakítsunk minden, még a legkisebb gyülekezetben is nőegyletet, annál is inkább, mert az a munka melyet a nőegyletben végzünk már magában véve is igazi belmissziói munkásság!

L. F.

Missziói hírek.

Belföld.

— **Adakozás a Lipcsei Misszióra.** Az 1905. év 4. negyedéről a következő összegeket nyugtázták hazánkából az „Evang. Luth. Missionsblatt“ 1906 évi 3. számában: *Ágfalva* a „Külmisszió“ gyűjtése 93 K 93 f., *Balassa-Gyarmat* dr. Baltik F. püspök kerületi gyűjtése 35 K 39 f., *Budapest* Bachát Dániel püspök kerületi gyűjtése 313 K 41 f., *Köszeg* az „Ev. Glocken“ gyűjtése 39 K 20 f., *Liptó-Szent-Miklós* a „Cikevne Listy“ gyűjtéséből 58 K 90 f., *Nyíregyháza* a tiszavidéki esperesség gyűjtése 94 K 20 f., *Pozsony* Schmidt K. J. lelkes gyűjtése (a Friedensbote-ban) 166 K 28 f., *összesen 1118 K 31 f.* Mivel az év első háromnegyed részéről 1307 K 81 f. lett kimutatva, **1905-ben tehát összesen 2426 K 12 f.-rel segélyezte hazai egyházunk a Lipcsei Missziót.** Ez az előbbi évhez képest 355 K 72 f. cökkenést jelent, ami leginkább annak tulajdonítható, hogy 1904-ben Mazsár János misszióövendék részére tetemes rendkívüli segély folyt be.

— Az alakítandó misszióegyesület rendes tagjaiul eddig a következők jelentek: I. Löw F. lelkész Locsmánd, Stráner V. lk. Kőszeg, Beyer Th. lelk. Kőszeg, Mesterházy S. lelk. Nemespatró, Schmidt K. J. lelk. Pozsony, Pröhle H. lelk. Pozsony, Zimmermann J. lelk. Németjártalu, Krahulec A. lelk. Grinád, Bárdy E. lelk. Mezőberény, Kotsch M. lelk. Pusztavám, II. Ilauszky S. betűszedő Budapest, Ilauszky F. betűszedő Hamburg, Bohus K. lelk. Franzfeld, Pröhle K. lelk. Lajta-Ujfalu, Mayer P. lelk. Hontbörzsöny, Porkoláb Gy. lelk. Battyánd, Szalay L. lelk. Nagyszöllős, Bándy E. lelk. Léva, Kasper J. lelk. Lajoskomárom, Kovács S. theol. tanár Pozsony, 21. Evang. Theologusok Otthona Pozsony, Gura Jenő lelk. Petőfalva, Wagner A. lelk. Ráckozár, dr. Daxer Gy. tanár Békéscsaba, Steinacker R. lelk. Svedlér, Justh G. lelk. Slatina (Szlavonia), Broschko G. A. s. lelk. Budapest, Scholtz Ödön lelk. Ágfalva, Dianiska Frigyes lelk. Késmárk, 30. Albrecht Géza lelk. Nagyszombat. — A jövő számban folytatjuk.

— A horvát-szlavón egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyve hirt ad arról, hogy Abaffy Miklós esperes a püspöki hivatal utasítására 1904. július havában meglátogatta a Bolgárországban lakó tótnyelvű híveket, hol 4 községben u. m. Gornja-Mitrapolja, Mrtvica, Bršljanica és Vojvodova Selo-ban bolgárokkal vegyest lakó körüelől 1200 evang. lelket talált. Ezek egy elnöklete alatt tartott közgyűlésen egyhangulag elhatározták, hogy gyülekezetté szervezkednek, lelkészt választanak s a horvát-szlavónországi ágost. h. evang. egyházmegyéhez csatlakoznak. A horvát-szlavón esperesség 1905. jun. 20-án Vinkovciben tartott közgyűlése a gyülekezet megalakulását tudomásul vette, azt az esperesség körébe bekebelezte s határozatát jóváhagyás végett az egyházi felsőbb hatóságokhoz felterjesztette. Örömmel közöljük ezt a hirt, mint újabb jelét annak, hogy az Evangélium hazánkból indul hódító körútjára a Balkán felé, hol ezen gyülekezet új fénypont lesz a sötétségben. Óhajtandó azonban, hogy az alkalmazandó lelkész lehetőleg mindhárom nálunk használatos egyházi nyelvet birja, hogy lelki gondozása a Bolgárországba szakadt magyar- és németnyelvű evangélikus hívekre is kiterjedjen.

— Egy áttért katolikus káplán iratkozott be a soproni theologiai intézeten a most kezdődő új szemeszterre rendes hallgató gyanánt. Az eset jelentőségét emeli, hogy az illető nemzetiségét illetőleg horvát. Neve Dobrovoljac Milko ki a zágrábi püspökséghez tartozó Dugoselő községben volt r. k. káplán s nemrég nyilvánosan áttért az ágost. h. evang. egyházba. Dobrovoljac állítólag már mint klerikus olvasta Hase híres polemikáját s egyháztörténetét s ezen kitűnő könyvek hatása alatt érlelődött meg benne az áttérés gondolata. Utóbb Luther műveit is tanulmányozta s nagy reformátorunk néhány kisebb iratát s híres diadalénekét az „Erős vár a mi Istenünk“ et le is fordította horvát nyelvre. Most, hogy Gyurátz Ferenc püspök úr engedelmével felvételt a soproni theológiára, kívánatos, hogy úgy a tanári kar mint a hallgatóság tegyen meg mindent, hogy Dobrovoljac mint népének első „zsengéje“ az Evangéliumot teljesen megismerje, megszeresse s mint képzett s az igazsággal felfegyverkezett evangélikus lelkész térjen majd vissza hazájába, hogy sok honfitársát vezethesse Krisztus igaz megismeréséhez. Valóban, mintha hajnalodni kezdene . . .

— Stadler szerejevoi érseket csak nemrég ítélték el mohammedánok erőszakos megkeresztelése miatt, de az érsek ezzel mitsem törődve, folytatja az erőszakos térítést. Mehmed Sinanovics megkeresztelése óta, — miről a mult számban megemlékeztem — ismét két moham-

medánt keresztelt meg. A mohammedánok körében e miatt nagy az izgatottság. Nem rég már ki is tört a felháborodás, még pedig veszedelmes formában. „A felbőszült mohammedánok egy nagy tömege — írja az „Az Ujság” — be akart rontani az érsek házába, hogy meggyilkolják. A rendőrség azonban idejekorán közbelépett és megakadályozta a merényletet. Stadler érsek élete állandóan veszedelemben forog”. — Ez az eset is mutatja a mohammedánok közötti misszió nehéz és veszedelmes voltát. Bizonyos azonban, hogy az evangélikus misszió, mely szeretetintézmények u. m. kórházak, árvaházak, iskolák stb. által igyekszik a mohammedánokra hatni s őket a szeretet fejedelméhez, Krisztushoz vezetni, Boszniában is más eredményt érne el, mint Stadler érsek erőszakossága.

— **Az oroszországi üldözött zsidókért** a budapesti ref. gyülekezet methodista körei január 27-én estélyt rendeztek s a szereplők között evangélikusokat is láttunk, péld. *Zsilinszky* Mihály kerületi felügyelőt. A rendezőket bizonyára az a cél vezette, hogy a főváros t. zsidóságát a kath. oldalról mindinkább szított antiszemitizmussal szemben biztossítsák a protestánsok szeretetéről. S valóban Izraelt is csak a szeretet fegyverével fogjuk megtéríteni. De ehhez nem elég egy ilyen estély, mit a fővárosban a legtöbben bizonyára csak tüntetésnek vesznek; ez csak hosszú, türelmes szeretetmunkásság eredménye lehet. — Jól esett volna hallanunk, ha azon az estélyen a balti tenger partjain lakó lutheránusokért, kik ép annyi vagy még több kint és szenvedést kénytelenek elviselni, mint a zsidók, szintén tartottak volna egy imádságot. Hiszen csak Kurlandban a 108 luth. lelkész közül eddig huszonkettőt elűztek a felkelők s elpusztították gyülekezeteiket, feldúlták templomaikat. Ezek pedig Galat 6, 10. szerint talán mégis csak közelebbről érintenek bennünket, mint a különben szintén igen sajnálatra méltó zsidók. Németországban ezen üldözött lutheránusok részére országos gyűjtést rendeztek, mely eddig azonban csak mintegy 70,000 koronát eredményezett, holott az üldözött zsidók részére az egész világ zsidósága eddig már körülbelül 15 millió koronát hozott össze. Ezen estély jövedelmével is bizonyára ezen büszke milliókat s nem azon szerény ezreseket gyarapították. Ujabbban a szászországi Luth. Gotteskasten is gyűjt a kur-esth-és livlandi elűzött luth. lelkészek és tanítók részére s a feldúlt gyülekezetek felsegítésére. Esetleges adományok Siedel kereskedő (dr. Siedel lipcsei missziófelügyelő fivére) címére, Dresden A. Neumarkt 12. küldendők. De ha segílyt nem is, egy egy buzgó fohászt mindnyájan küldhetünk az egek Urához: Óvd meg, véd meg Uram egyházadat az orosz forradalom borzalmi s veszélyei között!

— **A budapesti deáktéri egyházközség** egyik utóbbi gyűlésén tanáira nézve igen megnyugtató határozatot hozott. Az egyházközség egyik vallástanára sulyosan megbetegedvén, az egyháztanács Mágócsy-Dietz Sándor egyetemi tanár és egyházi tanfelügyelő indítványára elhatározta, hogy a beteg helyettesét az egyházi pénztár terhére alkalmazza s a beteg tanárnak nemcsak fizetését utalványozza, de gyógyítási költségeit is fedezi. Bárha ezen szép példa egyetememes követésre lelne egyházunkban, még pedig nem csak a tanárokat, de a tanítókat, lelkészeket s az egyház összes hivatásszerű munkásait illetőleg is. Mert nagyobb, különösen filiákkal vagy szórvánnyal bíró gyülekezetben a lelkészeknek ez idő szerint *nem szabad* megbetegednie, mert nincs aki helyettesíthetné.

— **Egy kedves betűszedő** ismerősöm, ki ismeretei gyarapítása végett nagyobb utazást tett, Hamburgból a következő sorokat in-

tézte hozzám: „Berlinből kezdve Stettin, Stralsund, Rostock, Schwerin Lübecken át Hamburgba vezetett utam. És itt az Ur segédelmével munkához is jutottam. Egy kedves barátom megkért, látogatnám meg Hamburgban K. B. lelkész urat, ki vele tanult s adjam át üdvözlését. Ezt megtevé, B. lelkész ur megkért, mi járathatnánk vagyok, akarok-e dolgozni? Már hogy ne akarnék, csak hogy az nem megy olyan könnyen. Egy betűszedőnek igen alapos nyelvismeretre van szüksége, hogy dolgozhasson én pedig még nem bírom teljesen a német nyelvet. Sok vándoremberrrel beszélgettem az uton, kik azt mondták, Ön nem számíthat munkára Németországban mint betűszedő. Én azonban imádkoztam az Urhoz s Ő megsegített. B. ur egy címet adott, hol éppen ők dolgoztatnak. Ide jöve nem én kértem munkát, de ők kérdezték, akarok-e dolgozni? És itt még a főnök ur is oly kegyes jámbor ember; mi velünk segédekkel az Ur Jézus felől beszélget. Neve: H. H. Az egyik segéd társam igen szívesen utbaigazit, tanácscsal segít, ha valamit nem tudok. Egy házban lakunk hárman. A ház: „Evangelisches Vereinshaus“. E házban egy igen nagy terem, akkora mint egy nagy templom, istentisztelet céljaira szolgál. Akik a házban élnek, azoktól jámbor, józan életet követelnek. E ház mintha a mennyország tornáca volna, oly kedves benne lakni. Hogy miféle vitatkozásaim voltak az uton a vándoremberekkel a vallás felől, azt nem tudom most leírni, de az Ur megsegített. Ó, adná az Ur áldását beszélgetésünkre, hogy mindezek megismernék a mi Idvezítőnket, az Ur Jézust“. Mily öröm egy lelkészre a mai hitszegény korban egy ilyen levél olvasása. Ha megvalósul valamikor a már régen tervezett „egyházi könyvnyomda“, ily lelkületű embereket kell az élére állítani s benne alkalmazni.

— **A Protestáns országos árvaegylet**, a mely Budapesten, a Szegényház-téren levő fiu- és leányárvaházat tartja fenn, nyilvánosan nyugtázza a mult esztendőben befolyt adományokat. E szerint az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár 200 koronával, a Pesti hazai első takarékpénztár 600, a Magyar orsz. közp. takarékpénztár 100, az Első magyar ált. biztosító társaság 200, özv. Hutter Józsefné 400, özv. Liedermann Sámuelné 400, Zsigmondy Jenő dr. 200, Nagy Lajosné 200, Beliczay Béla 100, a tiszáninneri ref. egyházkerület 200, Budapest székesfőváros 800 korona adománnyal járultak hozzá az árvák neveléséhez. A dunamelléki ref. egyházkerület a néhai Madas Károly-féle alapítvány jövedelméből 10.000 koronát szavazott meg és fizetett ki s még ezenfelül 139 korona 19 fillérral gyarapította az egylet pénztárát. Néhai özv. Belegszászy Lajosné 100 koronát hagyományozott az egyletnek. Hamar István, a „Protestáns egyházi és iskolai lapok“ szerkesztője, teologiai igazgató 386 kor. 19 fillért gyűjtött. A protestáns bál (!) tiszta jövedelméből 1080 kor. 70 fillér jutott az egyletnek. A választmány nőtagjai 4976 kor. 40 fillért gyűjtöttek az árvaház karácsonyfájára és így az egylet humánus céljaira, minek következtében *lehetővé vált 126 árvát tartani s nevelni és 3550 koronányi segélyt kiosztani*. Az egylet választmánya mindazoknak, a kik adományaikkal az árvaház neves céljait előmozdították, köszönetét nyilvánítja.

A „Londoni Vallásos Iratokat Terjesztő Társulat“ budapesti képviselője előfizetést hirdet egy u. n. lokalizált ujságra, mely évenként 10 számban jelennek meg s melyben az előfizetőnek, ha legalább 5000 példányt rendel, joga volna helyi érdekű egyházas hirdetéseket közölni, melyek azonban 40 szónál hosszabbra nem terjedhetnének. Tekintettel arra, hogy 40 szóval alig lehet valami gyülekezeti kérdést tár-

gyalni, ez csak olyan családok, melynek révén még jobban elakarják gyülekezeteinket ezen angolos izű traktátumokkal árasztani.

— **A barcsi áttérési gyülekezet** se_élyezése iránti felhívásom nem volt egészen eredménytelen. Egy fővárosi ifjútól kaptam erre a célra 2 koronát a következő sorok kíséretében: „2 koronát küldök a barcsi ev. egyház szükségei fedezésére. Nt. Urhoz küldöm, mert jól esik ide küldenem, hogy lássa Nt. Ur felhívásának ezen kicsike eredményét is. Hiszem, hogy jó hatással lesz az olvasókra, ha látni fogják, hogy ilyen szent célra is gyűjt a „M. L.“ szerkesztősége. Kérem csak I. S. betűk alatt nyugtázni“. Midőn ezt itt köszönettel megteszem, egyuttal ismételtén olvasóim áldozatkészségébe ajánlom a barcsi gyülekezetet.

Külföld.

— **Gerhardt Pál** a nagyhirű lutheránus énekszerző és hitvalló 1607 márc. 12-én született s így az egész földkerekség lutheránusai 300-ik születésnapjának méltó megünneplésére készülnek. Az „Általános evang. luth. Konferencia“ 500 márka pályadíjat tűzött ki Gerhardt életrajzának oknyomozó, de népies megírására, mely életrajz Európa s Amerika németnyelvű lutheránusai között lesz terjesztendő. Gerhardt remek énekei hazai magyar és tót énekeskönyveinkben is helyet foglalnak, méltó dolog volna tehát, ha a jubileumból mi is méltón kivennők részünket. *Felhívjuk a „Luther Társaság“ vezetőségét, gondoskodjék róla, hogy Gerhardt Pál életrajza magyar és tót nyelven is idejében megjelenjék híveink számára.*

— **Battenberg Ena** angol hercegnő egybekelése a spanyol királyllyal ismét mutatja, hogy IV. Henrik gyalázatos elve: „Páris felér egy misével“, még mindig „udvarképes“. A hercegnő, kiról egyébként azt írják a lapok, hogy „buzgó“ protestáns nő, a rozoga spanyol trón kedvéért áttér a katolikus tévhitre. A klerikális sajtó egy pillanatra felejt a római egyházat a művelt polgári körökben mindenfelé érő óriási veszteségeket s ujong ezen „koronás nő“ megnyerésén. Minket ez a szomorú eset is megerősít a próféta hitében, hogy „nem bizhatunk emberben s erősségünket nem helyezhetjük a testben“ (Jer 17, 5). Az anglikán református egyház újabb időben egyébként is túlsokat enyeleg Rómával s talán ezen eset is ezen enyelgés szülötte. Mennyivel tisztelteméltóbb volt a lutheránus cumberlandi herceg legifjabb leányának a 21 éves Olga hercegnőnek viselkedése, kihez a spanyol udvar előbb intézett kérdést, hogy áttérne-e a katolikus hitre, ha a spanyol király nőül venné? Mire a fiatal hercegnő, ki valóban „buzgó protestáns“, határozottan kijelentte, hogy hitét semmi körülmények között sem tagadja meg s még egy korona fényéért se mond le róla. A hercegnő ezen kijelentésével a Leipz. N. Nachr. szerint szülei is egyetértettek s teljes mértékben helyeselték azt. Olga cumberlandi hercegnő példája buzdítson mindnyájunkat hitvallás hűségére.

— **Franciaországban** a Corneloup áttért katolikus pap által alapított s jelenleg Meillon Bódog által szerkesztett „France et Evangélie“ című lap, mely a kath. egyházban s főkép a kath. alsó papság között megindult nagymérvű áttérési mozgalmat szolgálja pozitív evangélikus egyházi alapon, mindjobban terjed. Megindításakor 380 rendes előfizetője volt s ezek száma a mult év végén már 1500-ra emelkedett. Jelenleg összesen 3500 példányban nyomatják s a feles példányokat felváltva egy-egy püspökség katolikus lelkészeinek küldik meg. A rendes előfizetők között különben ez idő szerint is 120 kath. lelkész van.

Agentur des Rauhen Hauses, Hamburg 26:

Taten Jesu in unseren Tagen. Skizen und Bilder aus der Arbeit der Inneren und Äusseren Mission. Herausgegeben von P. Martin Hennig. Ára füzve 3 K 60 f., kötve 4 K 20 f., ajándékiadásban 2 képpel 5 K 40 f. Ennél jobb könyvet nem ismerek e nemben. A némethoni bel- és külmissziói munka 30 elsörendü képviselöje ismertet meg benne a keresztény szeretet munkásság különböző ágaival. A mű két részre oszlik. Az első rész tárgyalja az evangelizáció, a berlini városi misszió, a keresztény iratterjesztés, a diakonissza intézmény, a gyermekisténtisztelet, az ifjusági egyletek, a leányegyletek, a vándorlegények, a »kék kereszt« egylet, a bukkott leányok, a munkanélküliek, a fegyencek s a hülyék, a vakok és a siketnémák stb. érdekében kifejtett belmissziói munkásság kérdését. A második részben a labrádori eszkimók, a kínai vak leánykák, az indiai kolsz nép, a mohamedánusok s a zsidók érdekében kifejtett térítési munkáról, az orvosi és a női misszióról s több más fontos külmissziói tevékenységről van szó. A kiadó, Hennig Márton, a hamburgi híres „Rauhes Haus“ igazgatója ezen intézetről ír benne, a végszót pedig a bielefeldi világhírű intézetek alapítója s vezetője dr. Boldelschwingh lelkész adta. S mindez nem száraz statisztika, hanem mindegyik cikk tárcaszerű könnyedségü, de emellett csupá élet, csupa tartalom. Valóban, ha ezt a könyvet végig olvassuk, mintha az Ur Jezust látnók szemünk előtt elvonulni, amint még napjainkban is csudákat tesz: a szeretetben munkás hit csudáit. A közelgő böjti időben megkezdjük mindenfelé a felolvasó estéket. Ne legyen lelkész, a ki ezt a könyvet meg nem szerzi, mert sehol sem talál ennyi s ilyen jó anyagot valóban korszerű s építő előadásokhoz. Ilyen művek kiadására kelene a »Luthertársaságnak« is törekednie.

*

G. H. Wallmann, Leipzig, kiadása:

Jahrbuch der sächsischen Missionskonferenz für das Jahr 1905. 18-ik év. 2 térképpel. Ezen 185 lapra terjedő tartalmas évkönyvet a szászországi missziókonferencia adta ki tagjai számára. Ezen missziói konferencia, melynek jelenleg 1661 tagja van, a missziói élet ápolását s fejlesztését tűzte ki céljául a szászországi luth. egyházban. Évgegt évi közgyűlést tart, segítők kiképzésére törekszik, missziói körutakat rendez s missziói iratokat s képeket ad ki, melyek között az »Évkönyv« megjelenése mindég irodalmi esemény számba megy. A jelen évkönyv is egy egész évre elegendő előadási tárgyat nyújt a tagoknak. Hogy csak néhányat említsék, a következő dolgozatok fordulnak elő benne: Szellemi közdelem az indiai misszió mezőn; A Biblia Tamulországban; Tíz évi missziómunka a Kilimandzsáró alján; A bibliafordítás nehézségei; Mit tehetünk a missziói érzék erősítésére a hazai keresztény egyházban? Az Izrael közötti ev. luth. misszióról; Az 1904. év krónikája stb. Ilyen féle évkönyvet tervezek az alapítandó hazai misszióegyesület rendes tagjai részére.

*

Verlag der Ev. Luth. Mission Leipzig, Carolinenstrasse 17.

Dr. theol Julius Hardeland. Von Otto Hardeland., Pastor in Zittau. 5 képpel. Ára 36 fillér. Ezen füzetke az 1903. okt. 11-én elhalt Hardeland Gyula mecklenburg-schwerini országos szuperitendes élettörténetét tárja elénk, ki 1860-tól 1891-ig, tehát 31 éven át a Lipcsei Misszió igazgatója volt. Hardeland a mult század folyamán Németországban új virágzásnak indult lutheri egyházi élet vezéralakjai: Petri, Münchmeyer, Harlesz, Thomasius, Kliefoth, Huschke, Besser, Luthardt, Kahnisz, Delitzsch stb. közé tartozott, kikhez a legszorosabb baráti kötelék füzte s kinek élettörténete épen azért minden lutheránus teológusra egyaránt tanulságos. Mint misszióigazgatónak kiváló érdeme, hogy nagynevű elődének dr. Graulnak egészséges evangéliumi alapelveit az indiai kaszthok illetőleg diadalra juttatta, a Lipcsei Misszió s a poroszországi lutheránus szabadegyház közti viszonyt megerősítette, a missziói szemináriumot újra szervezte s a Lipcsei Missziót annyira felvirágoztatta, hogy az egyesület évi bevétele igazgatósága alatt 120,000-ról 330,000 márkára, a missziói állomások száma 9-ről 27-re, a hittérítők száma 8-ról 26-ra emelkedett, a lélekszám pedig megháromszorosodott. Valóban, nem tehetjük le ezen füzetet anélkül, hogy hálát ne adnánk az Urnak ki ilyen hű szolgálkat ad egyházának.

*

*) Ezen rovatban csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetek.

Keresztyén Népbarát. Evangéliumi naptár az 1906. évre. 4-ik évfolyam. Ára 40 fillér. Ezen naptár a hazai református egyházban mindjobban láprakapó methodista irány képviselői adják ki. Nem mondhatnám, hogy tartalmilag valami értékes volna. Csupa apróságtól hemzseg s épen azért nincs is az olvasóra maradandóbb hatással. Egy cikk a »Külföldieskedés« vádjá alól igyekszik ezen irány képviselőit feloldani, de az egész naptár angolos ízével nagyon is ellentük szől. Ujabb bizonyíték ez a »Népbarát« mellett is, mily nagy szükségünk volna hazai ág. h. ev. magyar gyülekezeteink részére egy jó lutheránus naptárra, mely fejlesztené híveinkben a most annyira elmosódott s az ilyen kiadványok terjesztése által még jobban elmosódó egyházi öntudat.

A „Missziói Lapok“ által ajánlott könyvek a pozsonyi diakonissza-anyaház könyvtáránál is megrendelhetők.

Nyugtázás.

A **Lipcei Misszió** részére február 20-ig a következő adományok érkeztek hozzám: Nagyszöllös offert. 2 K 30 f., Porkoláb Gy. lelk. Battyánd 1 K, Lajoskomárom offert. 3 K, Bohus K. lelk. Franzfeld 1 K, Hrk J. alesp. Málnapataka 1 K, Bonyhád ev. gyülekezet adománya 33 K 04 f., Jánosy L. esp. Révkomárom 1 K, Wagner A. lelk. Ráckozád 1 K 24 f., Kirnbauer S. lelk. Vágod 1 K, összesen 44 K 58 f. A mult számban kimutatott 30 K 69 f.-rel együtt: 75 K 27 f. További adományokat is hálásan nyugtázok és továbbítok a **Lipcei Misszió** pénztárába. *Scholtz Ödön.*

Üzenetek.

Sz. L. Nagyszöllös, K. J. Lajoskomárom, A. G. Nagyszombat. A „M. L.“-ra küldött 5 K előfizetés nem számítható be mint *rendes tagsági díj* a misszió-egyletbe. A tagsági díj az egyesület végleges megalakulása után külön lesz fizetendő, mire a tagok az egyesület anyagi erejéhez képest »Külmisszió« címen vagy évkönyvet, vagy felvétenként illetőleg negyedévenként megjelenő jelentést kapnak az egyesület működéséről. — **P. Gy. Battyánd.** Azt írja, hogy belép a tervezett misszió-egyesületbe tagnak — ha ismeri. Az alapszabálytervezet megjelent a »Külmisszió« utolsó számában. Ha nem kapta volna meg, ugy kívánságára szívesen megküldöm címére. — **H. Zs. Nagykanizsa.** Azt írod, hogy a »M. L.«-ot megszeretted s nem szívesen nélkülöznéd, miért is az erélyes »rögtön«-re rögtön küldöd az előfizetést. Ha sokan követnék ezt a szép példát, ugy nem csak fentartani, de fejleszteni is lehetne a lapot. Sajnos azonban eddig még kevesen értették meg a »rögtönt« s így a »M. L.« fenállása még nagyon is bizonytalan. Szívélyes üdvözet! — **F. M. Nagygeresd.** Köszönöm elismerő és buzdító szavait. — **K. S. Pozsony.** Az ígért cikket nagyon szívesen venném. Egyik főcéloom a hazai missziói központok szervezését s a fenállók fejlesztését előmozdítani. A »Külmisszió« I.—II. évfolyama az »Ev. E. Sz.« mellékleteként jelent meg s így azzal nem szolgálhatok. A VIII. évf. 2—3. számát kívánságodra megküldtem. — **J. L. Révkomárom, H. J. Málnapataka, M. P. Honthörzöny.** Az esp. misszióegylet alapszabályait megküldtem. Vajha sikerülne mindegyiküknek esperességükben *dgost. h. evang.* belmissziói egyeletet létesíteni!

A »Missziói Lapok« I. számát 1200 példányban küldtem szét, azon kérelemmel, hogy aki előfizet, az küldje be azonnal az 5 korona évi díjat, aki pedig nem akar előfizetni, az küldje vissza a mutatványpéldányt. A jelen 2. szám zártáig mindamellott alig 100 előfizető küldte be az előfizetési díjat, de mivel s mutatványszámát is csak 57-en küldték vissza, még mindig nem tudhatom, hogyan áll a lap ügye. Azért ezt a számot még mindazoknak megküldöm, kik az I. számot megtartották, de azon határozott kijelentéssel, hogy aki ezt sem küldi vissza, azt előfizetőnek tekintem. Ismételten kérek most már mindenkit, aki az »M. L.« fennmaradását óhajtja, hogy fizessen elő s szerezzon gyülekezetében s ismerősei körében is előfizetőket, mert még legalább 200 előfizető kell a lap fentartásához. Az előfizetési díjra, egy levelezőlapon való bejelentés mellett, szívesen várok esetleg júliusig.

A „C. Bertelsmann, Gütersloh“ kiadásában megjelenő evang. folyóiratok jegyzéke.

Die Evang. Missionen.

Herausgeb. von Pfr. J. Richter.
Jährl. 3 M., mit Porto 3,60 M.

Saat und Ernte.

Herausg. von J. u. P. Richter.
Jährl. 1 M., mit Porto 1 36 M.

Beide Blätter zusammen
3,75 M., mit Porto 4 35 M.

Beweis des Glaubens.

Herausg. v. Zöckler und Steude.
Jährl. 8 M., mit Porto 9,20 M.

Siona.

Monatsschrift f. Liturgie u. Kirchen-
Musik. Hrsg. v. Kirchnr. D.
M. Herold Jährl. 5 M., mit P. 5,60
M. Mit Korrespbl. 6 M., m. P. 6,60

Theol. Literaturbericht.

Herausg. von Pfr. J. Jordan.
Jährl. 3 M., mit Porto 3,60 M.

Monatsschrift für Innere Mission.

Herausg. von Dr. Th. Schäfer.
Jährl. 6 M., mit Porto 6,60 M.

Evang. Schulblatt.

Herausg. von D. Horn, Rectora.
D. Jährl. 6 M., mit Porto 6 60 M.

Das evang. Deutschland.

Zentralorgan für die Einigungs-
bestrebungen im deutschen
Protestantismus. Herausgeber Dr.
G. Mayer. Jährl. 5 M., mit Porto
5,60 M., ins Ausland 6 M.

Mutatványszámok ingyen és bérmentve.

Verlag von Emil Roth in Gieszen
(Oberhessen).

Christliches Hausbuch u. Familien-Chronik.

Egyszerűbb kiadás szép kötéssel 72
fl. Művészi kiadás, velin papíron.
arany metszéssel I K. 80 f.

Ezen szép kiállítású, képekkel díszített
könyvecske, mely új házas pároknak az oltár
előtt átadandó, rovatokat tartalmaz az
összes előfordulható családi események be-
jegyzésére, az utódok részére való megőrzés
végett. Így van benne hely az esketési textus,
a szülők, elődök s az új párra vonatkozó
családi adatok, továbbá a születések, keresz-
telések, iskoláztatás, konfirmálás, a gyer-
mekek házassága s a halálozási esetek stb.
bejegyzésére. Tartalmaz továbbá egy remek
értekezést a keresztyény házasságról s szent-
írási helyeket s énekeket az év minden
napjára s a legkülönbözőbb életviszonyokra.
Melegen ajánlható a német nyelvű gyülekeze-
tekben való bevezetés végett. Megrendelésnél
a magyarországi viszonyoknak megfelelő ki-
adás kérendő. Tessék mutatványszámot kérni!

A dunántúli ágost. h. evang. lelkesz-
egylet kiadásában megjelent

remek kivitelű

Konfirmációi emléklapok

kaphatók

Scholtz Ödön lelkésznel
Ágfalva, Sopronmegye.

25 darab ára: 5 kor.,

azon felül minden egyes darab ára
20 fillér. Csomagolási és postadíj
minden rendelés után 1 korona.

Az emléklapok a pénz előleges be-
küldése után bérmentve, postafordul-
tával szállítatnak.

25 darabnál kevesebb példány
nem szállítható.